

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman
2014–2017 seurantaraportti

Syksy 2016

Sisällys

Sisällys.....	2
1 LUKIJALLE.....	3
2 TAUSTAA.....	4
2.1 Maakuntastrategian ja -ohjelman sisältö	4
3 SEURANNAN MITTARIT JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	5
3.1 Määrälliset mittarit ja keskeiset toimintaympäristön muutokset	5
3.2 Laadulliset mittarit	11
3.3 Kärkiteemojen 2015–2016 eteneminen	18
4 HANKETOIMINTA MAAKUNTAOHJELMAN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAJANA.....	28
4.1 Hankeseuranta maakunnan rahoitusohjelmissa.....	28
4.2 Kansainvälinen rahoitus	36

1 LUKIJALLE

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma vuosille 2014–2017 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 17.3.2014. Etelä-Pohjanmaalla valmisteltiin samassa prosessissa myös pitkän tähtäimen maakuntasuunnitelma 2040.

Maakuntaohjelmaa tarkennetaan toimeenpanosuunnitelmalla (TOPSU), joka laaditaan joka toinen vuosi. Toimeenpanosuunnitelmaan nostetaan maakuntaohjelman pohjalta erityistä huomiota vaativia kehittämis-kohteita, joita tulisi aktivoida, saattaa alkuun, toteuttaa tai viedä edunvalvonnallisesti eteenpäin.

Maakuntaohjelman tavoitteiden sekä määrällisten että laadullisten mittareiden toteutumisesta raportoidaan maakuntavaltuustolle vuosittain. Mittarit on määritelty maakuntaohjelmassa ja toteutumista peilataan näihin. Lisäksi arvioidaan maakuntaohjelman toteutumista niiden sisältöjen osalta, jotka nostettiin toimeenpanosuunnitelmaan vuosiksi 2015–2016. Maakuntaohjelman toteutumisen arviointia täydennetään hanketoiminnan kohdentumisella maakuntaohjelman toimintalinjoihin.

Seurannalla pyritään parantamaan maakuntaohjelman tulevien vuosien toteuttamista ja vaikuttavuutta. Seuranta antaa suuntaviivoja siitä, mihin suuntaan kehittämistoimintaa tulisi lähivuosina viedä. Sen avulla voidaan havaita, vaativatko tietyt osa-alueet erityisiä panostuksia tai uudenlaista suuntaamista.

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2014–2017 seurantaraporttiin liittyvistä asioista antavat lisätietoja maakuntajohtaja Asko Peltola (0400 590 123), vs. aluekehitysjohtaja Heli Rintala (0400 172 202), kehittämissuunnittelija Sanna Puumala (040 509 4420) ja kunta-asiamies Marko Rossinen (040 356 3933).

2 TAUSTAA

2.1 Maakuntastrategian ja -ohjelman sisältö

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2014–2017 laadittiin ensimmäistä kertaa yhteisessä prosessissa pitkän aikavälin vuoteen 2040 ulottuvan maakuntasuunnitelman kanssa. Nämä asiakirjat yhdistettiin yhdeksi loogiseksi kokonaisuudeksi, josta käytetään nimeä maakuntastrategia. Tässä seurantaraportissa tarkastellaan maakuntaohjelmaosiossa linjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista laadullisten ja määrällisten mittareiden valossa sekä erityisesti niiden sisältöjen osalta, jotka nostettiin toimeenpanosuunnitelmaan vuosiksi 2015–2016. Lisäksi tarkastellaan, miten hanke- ja yritysrahoitus on kohdentunut tavoitteittain.

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2014–2017 koostuu seuraavista toimintalinjoista ja tavoitteista:

Toimintalinja 1: Uudistumiskykyinen elinkeinoelämä

Tavoite 1. Kasvua ja uudistumista tukevan toiminnan edistäminen

Tavoite 2. Elinkeinoelämän painopistevalinnat

Toimintalinja 2: Tulevaisuuden osaamistarpeet

Tavoite 3. Korkeatasoisen tiedosta toiminnaksi -innovaatioketjun rakentaminen valituilla painopistealueilla

Tavoite 4. Aktivoivan koulutusjärjestelmän kehittäminen

Toimintalinja 3: Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt

Tavoite 5. Osallisuuden ja toimintakyvyn lisääminen

Tavoite 6. Hyvinvointia edistävän palvelutuotannon kehittäminen

Tavoite 7. Alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen

Toimintalinja 4: Eheä aluerakenne ja ympäristö

Tavoite 8. Liikenneyhteyksien ja kehityskäytävien vahvistaminen

Tavoite 9. Tulevaisuuden logistiikka-alue maakunnan kilpailukyvyn edistäjänä

Tavoite 10. Luonnonvarojen turvaaminen ja energiaosaamisen vahvistaminen

Toimeenpanosuunnitelmaan vuosiksi 2015–2016 nostetut kärkiteemat ovat:

- Kasvuyrittäjyyden edistäminen
- Älykkäiden järjestelmien käyttöönoton vauhdittaminen (ml. perinteisten toimialojen uudistaminen)
- Maakunnan osaamis- ja innovaatiojärjestelmän kehittäminen
- Ruokajärjestelmät, biotalouden uudet mahdollisuudet
- Maakunnan matkailupalvelujen sisällöntuottaminen ja kansainvälistäminen
- Vähähiiliset ratkaisut, uusiutuvan energian tuotanto
- Järjestötoiminnan kehittäminen

3 SEURANNAN MITTARIT JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Määrälliset mittarit ja keskeiset toimintaympäristön muutokset

Maakuntastrategian määrällisiksi mittareiksi on valittu joukko indikaattoreita, joiden avulla on mahdollista luoda yleiskatsaus maakunnan kehityksen suuntaan ja huomioida strategian kaikki toimintalinjat. Indikaattoreille on asetettu tavoitearvo maakuntaohjelmakauden päättymiseen eli vuodelle 2017.

Määrälliset mittarit vuodelle 2017

KESKEISET SEURANTAINDIKAATTORIT (suluissa mainitaan uusimman tiedon ajan- kohta ja tietolähde)	Lähtötaso *	Tilanne 2015 tai uusin tie- to	Tavoite 2017 **
Muuttoliike ja väestö			
- Väkiluku vuoden lopulla ja väestön muutos, henkeä (Tilastokeskus, väestötilastot, tilanne 31.12.2012)	194 058	192 586 (31.12.2015)	196 000
- Nettomuutto maassamuuton osalta (osuus väestöstä)	-0,15 %	-0,43 %	0 %
- Nettomuutto maahanmuuton osalta (osuus väestöstä)	0,23 %	0,08 %	0,30 %
Kilpailukyky			
- Bruttokansantuote asukasta kohti, euroa, vuoden 2000 hinnoin (Tilastokeskus, aluetilinpito, vuosi 2010)	21 364	21 795 (2013)	25 600
- Kasvuyritysten määrä (vuosina 2008–2011)	26	20 (2011–2014)	40
- Viennin osuus tuotannosta maakunnittain (Tulli, ulkomaankauppatilasto 2010)	9,6 %	10,0 % (2013)	10,5 %
Työllisyys ja hyvinvointi			
- Työttömyysaste vuoden aikana, keskimäärin, % (Tilastokeskus, työvoimatutkimus, vuosi 2012)	7,0 %	8,9 % (2015)	5,5 %
- Työllisyysaste vuoden aikana keskimäärin, % (Tilastokeskus, työvoimatutkimus, vuosi 2012)	69,3 %	70,2 % (2015)	72,0 %
- Nuorten osuus työttömistä (ml. lomautetut), % (TEM:n työnvälitystilasto, joulukuu 2012)	14,8 %	17,4 % (2015)	12,5 %

- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä työnhakijoista vuoden lopulla, %, mukaan lukien henkilökohtaisesti lomautetut (Etelä-Pohjanmaan ELY, joulukuu 2012, työnvälitystilasto)	14,8 %	17,6 % (2015)	13,0 %
- Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus kaikista eläkkeelle siirtyneistä vuoden aikana, % (Eläketurvakeskus, eläkkeelle siirtyneet alueittain 2012)	33,8 %	27,5 % (2015)	30,0 %
- Sairastavuusindeksi (Kela, vuosi 2012)	107,4	107,9 (2015)	107,4
Osaaminen			
- Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevat 25–29 vuotiaista (Tilastokeskus, väestön koulutusrakennetilastot, 31.12.2012)	13,0 %	12,1 % (2014)	11,5 %
- Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 20–59-vuotiaista, % (Tilastokeskus, väestön koulutus rakenne, 31.12.2012)	30,3 %	31,0 % (2014)	33,0 %
- T&K-menot suhteessa BKT:hen, % (Tilastokeskus, tutkimus ja kehitys)	0,70 %	0,71 % (2013)	1,20 %
Elinympäristön laatu ja aluerakenne			
- Uusiutuvan energian määrä energiantuotannossa (metsäenergia, tuuli- ja vesivoima)	689,7 GWh		750 GWh
- Luonnonsuojelualueiden osuus maakunnan pinta-alasta	2,6 %		3,5 %
- Pintavesimuodostumien lukumäärä ekologisen tilan luokissa	ei luokiteltu 46 huono/välttävä 24 tyydyttävä 34 hyvä 15 erinomainen 3	16 40 52 53 3	ei luokiteltu 0 huono /välttävä 0 tyydyttävä 0 hyvä 119 erinomainen 3

* Sarakkeen luvut perustuvat Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian (maakuntasuunnitelma 2040 ja maakuntaohjelma 2014–2017) valmistelutyön aikana käytettävissä olleisiin tilastotietoihin.

** Sarakkeen luvut on määritelty Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2014–2017 valmistelutyön aikana.

Väestö

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2015 lopulla 192 586 henkeä. Maakunnan väkiluku aleni 814 hengellä vuonna 2015 (vuonna 2014 väkiluku aleni 562 hengellä), mikä merkitsi suurinta väestön vähentymistä vuoden 2001 jälkeen. Yhtenä tekijänä Etelä-Pohjanmaan väestökehitykseen heikentävästi vaikuttavana tekijänä on talouden taantuma ja epävarmuus, joka on jatkunut jo useita vuosia. Myös maakuntaan kohdistuneet koulutusleikkaukset vaikuttavat väestökehitykseen, kun opiskelijat ovat merkittävä muuttajaryhmä.

Suomeen tuli huomattava määrä turvapaikanhakijoita vuonna 2015, yhteensä 32 476 henkeä. Vaikka Suomesta turvapaikkaa hakeneita on vuonna 2016 ollut huomattavasti vähemmän kuin 2015, eivät pakolaisongelman alkusyyt ole poistuneet: Suomeen vaikuttavat Lähi-Idän ja Afganistanin konfliktit jatkuvat, kuten myös eräiden Afrikan maiden epävakaa tilanne.

Myös pahenevat ympäristöongelmat voivat synnyttää muuttopaineita entistä useammin. Esimerkiksi vuonna 2016 pohjoisafrikkalainen Tunisia on ensi kertaa kärsinyt koko maata koskevasta vesipulasta ja maassa on puhjennut paikallisia mellakoita vesipulan takia. Maan neljän miljoonan ihmisen työvoimasta maataloudessa työskentelee noin 15 prosenttia, joten maatalous on yksi Tunisian talouden peruspilareista. Kuivuus uhkaa maataloutta monella eri tavalla: vesi ei riitä peltojen kasteluun eikä kotieläinten tarpeiksi.

Koulutus ja TKI-toiminta

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2014 lopulla noin 108 600 henkeä (vuonna 2013 noin 107 300 henkeä), jotka olivat suorittaneet jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon. Tuolloin 67,8 prosenttia maakunnan 15 vuotta täyttäneistä asukkaista oli tutkinnon suorittaneita (vuonna 2013 66,8 prosenttia). Koko maassa vastaava osuus oli 70,2 prosenttia. Alle 60-vuotiaiden ikäryhmässä tutkintoja suorittaneiden osuudet ovat Etelä-Pohjanmaalla suurempia kuin sitä vanhempien, joten maakunnan ”koulutusvaje” aiheutuu näiden vanhempien ikäryhmien matalammasta koulutustasosta.

Viime vuosina on tehty huomattavia vähennyksiä ammatillisen ja ammattikorkeakoulutuksen opiskelijamääriin ja rahoitukseen. Näiden ja lähivuosina näköpiirissä olevien uusien vähennysten seurauksena on uhka, että osaamisen kehittäminen vaarantuu.

Ammatillisten tutkintojen rakennetta aiotaan muuttaa lähivuosina. Jatkossa tutkinnot olisivat laajempia ja niitä olisi vähemmän. Tutkintojen määrä vähenisi nykyisestä 351 tutkinnosta 166 tutkintoon, mikäli 17.8.2016 julkaistun väliraportin esitykset toteutuvat. Ehdotettu malli on mittavin ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen uudistus sitten ammatillisten tutkintojen kolmivuotistamisen 1990-luvun lopulla.

Nykyisessä työmarkkinatilanteessa erityisesti aikuiskoulutuksen merkitys kasvaa. On tärkeää, että työttömiksi joutuneet voivat mahdollisimman pian päivittää omaa osaamistaan ja parantaa näin työllistymismahdollisuuksiaan. Oppilaitoksilta tämä edellyttää riittävää resursointia ennakointiin ja että oppilaitokset yhdessä pohtivat, millaista koulutusta ne alueella järjestävät.

Työmarkkinat

Etelä-Pohjanmaan työttömyysaste oli työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilaston mukaan elokuun 2016 lopulla 9,8 prosenttia (vuoden 2015 lopulla 10,0 %) ja koko maan 13,0 prosenttia (ml. lomauteutut). Maakunnassa oli tuolloin työttömiä työnhakijoita hieman alle 8 700 (vuonna 2015 8 900) ja koko maassa noin 342 500 henkeä. Maakunnan työttömien määrä laski 12 kuukauden aikana 550 henkeä eli 6,0 prosenttia, kun kansallisesti laskuvauhti oli hitaampaa (- 1,2 %). Manner-Suomessa ainoastaan Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste oli pienempi kuin Etelä-Pohjanmaan.

Viime vuosina erityisen ongelmallista on ollut pitkäaikaistyöttömyyden kasvu. Verrattuna vuoden 2009 alkukuukausiin on pitkäaikaistyöttömien maakunnallinen määrä nyt suunnilleen kaksinkertaistunut ja pitkäaikaistyöttömiä oli elokuun 2016 lopulla maakunnassa 2 050 henkilöä (vuonna 2015 syyskuussa 1 863 henkilöä).

Syyskuussa 2016 julkaistussa PK-yrittäjäbarometrissa maakunnan yrityksiä edustavat vastaajat arvioivat, että 16 % yrityksistä palkkaisi lisää henkilöstöä nykytilanteeseen verrattuna seuraavan 12 kuukauden aikana. Koko maassa näin arvioi 23 % vastaajista. Kun Etelä-Pohjanmaan vastaajista 13 prosenttia arvioi yrityksensä vähentävän henkilöstöään ja koko maassa näin arvioi 9 prosenttia vastaajista. Henkilökunnan määrän muutosta kuvaavaksi saldoluvuksi muodostui Etelä-Pohjanmaalla + 3 ja kansallisesti + 14. Saldoluku kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta.

Voimakkaasti kasvuhakuisia oli tuolloin Etelä-Pohjanmaalla kahdeksan prosenttia pk-yrityksistä ja koko maassa 11 %. Toimintansa lopettavia yrityksiä oli maakunnassa 3 % ja koko maassa 2 %. Vientiä tai ulkomaista liiketoimintaa oli 15 prosentilla eteläpohjalaisista yrityksistä, kansallisen osuuden ollessa 20 %.

Kaikissa Etelä-Pohjanmaan seutukunnissa pk-yritykset arvioivat, että niiden suhdannenäkymät ovat seuraavan vuoden aikana enemmän myönteiseen kuin kielteiseen suuntaan painottuvia. Henkilökunnan määrän osalta poikkeuksena oli kuitenkin Järviseutu, jossa henkilöstön määrää seuraavan vuoden kuluttua kuvaava saldoluku oli negatiivinen (- 12), kun muissa seutukunnissa saldoluivat olivat positiivisia.

PK-yrittäjien kannattavuutta vuoden kuluttua kuvaavat saldoluivat olivat kaikissa seutukunnissa Suupohjaa (- 10) lukuun ottamatta positiivisia. Investointiodotukset olivat hyvin vaisuja, sillä kaikissa seutukunnissa niitä kuvaava seuraavan 12 kuukauden saldoluku oli negatiivinen, eniten Järviseudulla (- 31).

Aluetalous

Tilastokeskuksen tilastojulkistuksen 14.7.2016 mukaan Suomen kansantalous kasvoi vuonna 2015 0,2 % kolmen taantumavuoden jälkeen. Erittäin vaimean kasvun lähteenä oli pääasiassa kotimainen kysyntä.

Valtiovarainministeriön 15.9.2016 julkaiseman vuosien 2016-18 talousennusteen mukaan Suomen talous kasvaa vuonna 2016 1,1 % edelliseen vuoteen verrattuna. Seuraavien kahden vuoden aikana kasvu jää yhden prosentin tuntumaan ja koko ennusteperiodilla kumulatiivinen kasvu jää vain noin kolmeen prosenttiin. Huolimatta hienoisesta talouden piristymisestä Suomen taloustilanne pysyy lähivuosien ajan heikkona.

Ennusteen mukaan bruttokansantuote (BKT) tulee olemaan vielä 2018 noin 3 % pienempi kuin vuonna 2008 ja teollisuustuotannon taso jäisi samana vuonna 2018 hieman yli viidenneksen alemmalle tasolle kuin kymmenen vuotta aiemmin. Viennin kehitys jää edelleen maailmankauppaa vaisummaksi ja siten markkinaosuuksien menettäminen kansainvälisessä kaupassa jatkuu.

Lähivuosien taloudellista aktiviteettia kannattelee etupäässä yksityinen kulutus ja investoinnit. Keskipitkällä aikavälillä talouden tuotantomahdollisuuksia kuvaavan potentiaalisen tuotannon kasvu jää selvästi alle yhden prosentin.

Maailmankaupan ennustetaan hieman piristyvän, mutta ennusteperiodin lopussakin kasvu jää 4 prosenttiin. Kiinan talouden kasvunäkymät ovat edelleen heikentyneet ja kasvuvauhti taantuu 6 prosenttiin vuonna 2018. Kiinan talouskasvun hidastuminen heijastuu muiden kehittyvien maiden talousnäkyymiin erityisesti aiempaa hitaamman raaka-aineiden kysynnän johdosta.

Maailman kauppajärjestö WTO julkaisi 27.9.2016 ennusteen, että vuonna 2016 maailmankaupan kasvu olisi vain 1,7 %. Ennusteen toteutuminen tarkoittaisi, että maailmankaupan kasvu olisi ensi kertaa 15 vuoteen hitaampaa kuin maailman bruttokansantuotteen.

Kuluttajien luottamusta kuvaava Tilastokeskuksen luottamusindikaattori parantui syyskuussa 2016 edellisvuoden syyskuuhun verrattuna, ollen 14.4, kun se vuotta aiemmin sai arvon 4.2. Indikaattorin pitkän ajan (lokakuu 1995 - syyskuu 2016) keskiarvo oli 11.7, joten luottamus on noussut myös pitkän aikavälin keskimääräiseen tasoon verrattuna. Syyskuussa kuluttajien odotus Suomen taloudesta oli valoisa. Sen sijaan odotus kuluttajan omasta taloudesta oli vaisuhko ja odotus yleisestä työttömyydestä pitkän ajan keskimääräisellä tasolla.

Teollisuusyritysten luottamus kääntyi syyskuussa 2016 nousuun pitkän heikon kauden jälkeen. Muilla toimialoilla elpymistä on ollut jo aiemmin, mutta muutokset syyskuussa jäivät vähäisiksi. Teollisuusyritykset arvioivat tuotantonsa kasvavan loivasti. Tilauskanta on kohentunut, mutta edelleen alle normaalin. Myönnteistä on varastojen supistuminen – ne ovat nyt jo alle keskimääräisellä tasolla.

Rakentamisen luottamusindikaattori laski vähän, mutta se on yhä varsin hyvällä tasolla. Tilauskanta on lähellä tavanomaista eikä henkilöstöön ennusteta juuri muutoksia. Indikaattorin saldoluku on -1, elokuussa se oli +3. Aikasarjan pitkän aikavälin keskiarvo on -8.

Palveluyritysten luottamus pysyi pitkäaikaisella keskiarvotasolla. Myynnin kasvun ennustetaan jatkuvan kohtalaisena. Palvelujen luottamusindikaattorin saldoluku pysyi syyskuussa ennallaan. Se oli myös elokuussa +13.

Vähittäiskaupan luottamusindikaattori heikkeni vähän. Myynnin ennustetaan pysyvän ennallaan tai hieman supistuvan. Varastot ovat kasvaneet vähän yli keskimääräisiksi.

Kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni vuonna 2015 edellisvuodesta koko maassa 310 miljoonaa euroa eli 14 prosenttia, mihin vaikutti erityisesti myyntituottojen väheneminen 1,1 miljardilla eurolla (Tilastokeskuksen ennakkotiedot 3.6.2016). Muutoksia selittävät mm. vuonna 2014 toteutetut kuntien liiketoimintojen yhtiöittämiset. Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteenlaskettu vuosikate oli vuonna 2015 246 euroa asukasta kohti, parantuen edellisvuodesta. Asukasta kohti lasketut kuntien verotulot ovat maakunnassa kansallisesti verrattuna pienet ja ne olivat vuonna 2015 yhteensä 3 414 euroa asukasta kohti. Kuntien yhteenlaskettu lainakanta oli Etelä-Pohjanmaalla (ilman konsernilainoja) tuolloin 3 275 euroa asukasta kohti, eli se kasvoi asukasta kohti laskettuna 279 eurolla.

Kuntien kannalta merkittävä ajankohtainen kuntatalouteen vaikuttava asia on menossa oleva sote- ja maakuntauudistus. Uudistuksen myötä kunnat eivät rahoita jatkossa sosiaali- ja terveystaloutta, vaan niiden järjestämisvastuu siirtyy perustettaville 18 maakunnalle.

Hyvinvointi

Etelä-Pohjanmaan väestön keski-ikä oli vuoden 2015 lopulla 43,4 vuotta. Naisten keski-ikä oli miehiä suurempi. Asukkaista 70 % asui Tilastokeskuksen määritelmän mukaan maaseutualueella. Maaseutualueella asuvat olivat enemmistönä kaikissa ikäryhmissä, mutta kaupunkialueella asuvia oli suhteellisesti eniten 20 - 24-vuotiaiden ikäryhmässä, johon lukeutuu melko paljon opiskelijoita. Maakunnan asukkaista naisten osuus oli tuolloin 50,2 prosenttia, mutta naiset olivat väestön enemmistönä vain Seinäjoella, Lapualla ja Lappajärvellä.

Etelä-Pohjanmaan väestölle laskettu Kelan vakioitu sairastavuusindeksi oli vuonna 2015 107,9 (koko maan indeksi saa aina arvon 100). Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttuun: kuolleisuuteen, työttömyysseläkkeellä olevien osuuteen työkäisistä (16–64-vuotiaat) sekä lääkkeiden ja ravintovalmistei-

den korvausoikeuksien haltijoiden osuuteen väestöstä. Niistä kukin on suhteutettu maan väestön keskiarvoon. Sairastavuusindeksi on näiden kolmen osaindeksin keskiarvo. Indeksillä mitattu maakunnan väestön sairastavuus on siis suurempi kuin koko Suomen väestön. Sairastavuusindeksi kuvaa sairastavuuden yleistilannetta kunnan tai sitä suuremman alueen kohdalla. Indeksiluvun tarkoituksena on myös herättää kysymyksiä tarkastellun alueen tilannetta selittävästä tekijöistä.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työkäisten osuutta suhteessa työkäiseen väestöön voidaan kuvata Kelan työkyvyttömyysindeksillä. Koko maan työkyvyttömyysindeksi saa aina arvon 100. Etelä-Pohjanmaan väestön työkyvyttömyysindeksi oli vuonna 2015 116,3, mikä oli maakunnista seitsemänneksi korkein. Työkyvyttömyyseläkkeellä oli siis suhteellisesti useampi kuin maassa keskimäärin.

Vuonna 2015 Etelä-Pohjanmaalla siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle 771 henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä laski maakunnassa neljänntenä peräkkäisenä vuonna. Eniten työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin tuki- ja liikuntaelinten ja sidekudoksien sairauksien takia sekä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi. Näihin kahteen pääsyyryhmään kuului lähes 65 % työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä.

Diabetesta ja verenpainetautia on todettu Etelä-Pohjanmaan 40 vuotta täyttäneen väestön keskuudessa enemmän kuin maassa keskimäärin. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettuja tähän ikäryhmään kuuluvia oli vuoden 2014 lopulla maakunnan asukkaista 12,2 %, kun koko maan väestöstä tähän oikeutettuja oli 9,6 %. Verenpainetaudin lääkkeiden erityiskorvausoikeus oli Etelä-Pohjanmaalla 18,7 prosentilla tämän ikäryhmän väestöstä ja koko maassa osuus oli 16,0 %.

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2015 lopulla 20 000 lapsiperhettä. Lapsiperheellä tarkoitetaan tässä perhettä, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheiden lukumäärä on kymmenen vuoden aikana vähentynyt maakunnassa 1 650 perheen verran eli noin 8 prosenttia. Vuoden 2015 lopulla yleisin lapsiperhetyyppi olivat yksilapsiset perheet, joita oli noin 39 prosenttia kaikista maakunnassa asuvista lapsiperheistä.

3.2 Laadulliset mittarit

Vuosien 2014–2017 maakuntaohjelman toteutusta arvioidaan laadullisten mittareiden avulla. Mittarit pyrittiin valitsemaan niin, että ne kohdistuisivat joihinkin keskeisiin kehittämistavoitteisiin, kattaisivat mahdollisimman tasaisesti kaikki toimintalinjat sekä olisivat riittävän konkreettisia.

Alla on mittarikohtaisesti arvioitu, miten tavoitteiden saavuttamisessa on tai ei ole edistytty. Tämän pohjalta on myös arvioitu, mihin jatkossa tulisi panostaa tai mahdollisesti suunnata toimenpiteitä toisin. Arviot perustuvat maakuntastrategian teemoittaisten työryhmien työpajoissa käytyihin keskusteluihin, asiantuntijalausuntoihin sekä toteutuneisiin kehittämistoimenpiteisiin.

Mittari: yritysten palvelutarjottimien rakentuminen	
+	Palvelutarjottimien luominen kasvuyrittäjyyden tukemiseksi on luotu Kasvuyrittäjyyden aktivointi – hankkeessa. Sitä testataan parhaillaan hankkeen pilotissa.
+	Yhteistyö alueen eri toimijoiden kesken kasvuyrittäjyysasioissa on mutkatonta. Yhteistyöalustana toimii mm. kasvuyrittäjäfoorumi.
-	Palvelut ovat vielä osin hajallaan ja vakiintumattomia.
-	Monien yritysten kynnys hakea tukea on edelleen liian suuri.
->	Palvelutarjottimien ja -konseptien kehittäminen ja kasvuhaluuden edistäminen vaatii pitkäjänteisyyttä, jatkuvaa työtä ja riittävät resurssit.
->	Eri yrityspalveluorganisaatioiden pitää tilaisuuksien järjestämisessä (seminaarit, koulutukset) tehdä yhteistyötä. Pitäisi olla yksi paikka, jossa kaikki palvelut ja koulutustarjonta on löydettävissä. Vrt. esim. www.yritystampere.fi tai www.yrittajankoulutuskalenteri.fi -> palvelun laajentaminen.
->	Yrityspalveluissa pitäisi päästä enemmän yrityskohtaiseen kehittämiseen (sparraus, työpajat) seminaarien sijaan.
->	Erityisesti huomio tulee kohdistaa yrityksiin, joilla perustamisesta tai omistajanvaihdoksesta on kulunut 2-3 vuotta.

Mittari: ruokajärjestelmäkokonaisuuden ja siihen liittyvien toimintaympäristöjen rakentuminen (tämän edistymistä esitellään tarkemmin kärkitematarkastelussa)	
+	Alan yritykset ovat tehneet investointeja ja yhteistyötä on lisätty isojen kokonaisuuksien tarjoamiseksi. Verkostoitumista tarvitaan vielä lisää mm. logistiikan kehittämisen osalta.

+	Alan kehittäjätahot ovat yhdistäneet voimiaan ja hakevat synergiaa. Luonnonvarakeskuksen (LUKE) strateginen toimipiste sijoittui Seinäjoelle, ja LUKE tekee tiivistä yhteistyötä mm. Seinäjoen yliopistokeskuksen, Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen koulutuskuntayhtymän kanssa.
-	Raaka-ainetuotanto on Etelä-Pohjanmaalla vahvaa, mutta ketjun seuraaviin vaiheisiin ei synny riittävästi pk- eikä start up -yrityksiä. Jalostustoimintaa pitäisi saada lisää.
->	Markkinarakoja on pienillekin tuottajille ja jalostajille. Edistämistyötä on tehtävä ja lisättävä toimijoiden verkostoitumista voimien yhdistämiseksi.
->	Biotalouden laajasta kokonaisuudesta on vielä paremmin kirkastettava, mitä ovat Etelä-Pohjanmaan kärjet kansallisesti ja kansainvälisesti.
->	Osaamisen vientimahdollisuudet on hyödynnettävä paremmin.
->	Luonnonvara-alan ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen vetovoimaisuuteen on panostettava lisää

Mittari: koulutusvienti ja toteutuneet koulutuskokonaisuudet	
+	Sekä toisen asteen koulutustoimijat että Seinäjoen ammattikorkeakoulu ovat tunnistaneet koulutusviennin mahdollisuudet. Koulutusviennin kehittäminen on valittu yhdeksi ammattikorkeakoulun kehittämisen painopistealueista, ja se on kirjattu myös esim. Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedun strategiaan vuosille 2016-2020.
+	Lämpöyrittäjyysosaamisen vienti, metsäalan kv. koulutus (Ruotsi, Itävalta, Unkari ja Viro). Esimerkiksi Sedun kärkiprofili koulutusviennissä on metsäalan ammatilliset koulutukset.
+	Seinäjoen ammattikorkeakoulu on mukana viiden ammattikorkeakoulun muodostamassa FLEN-verkostossa (Food Learning Export Network), jossa kehitetään ruokaketjun koulutusvientitoiminnan viemisestä kansalliseksi yhteistyöksi.
+	Koulutusvientiä edistävät toimet on koottu koulutusviennin tiekartaksi vuosille 2016–2019 (OKM). Koulutusviennin esteitä on aikomuksena purkaa kaikilta koulutusasteilta. Esimerkiksi korkeakouluissa on vuoden alusta lähtien mahdollistettu lukuvuosimaksut sekä tutkintokoulutuksen myynti EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille.
-	Koulutusvienti on toistaiseksi koostunut yksittäisistä, irrallisista hankkeista.
->	Osaamisen tuotteistaminen ja palvelumuotoilu, henkilökunnan kouluttaminen ja tukipalvelujen rakentaminen.
->	Digitaalisuuden mahdollisuuksien hyödyntäminen koulutusviennissä.

->	Oppilaitosten yhteistyön tiivistäminen ja syventäminen kansainvälistymisponnisteluiden tehostamiseksi. Koulutusviennissä on edelleen verkostoiduttava maakuntaa laajempiin kokonaisuuksiin.
->	KV-yritykset mukaan koulutusvientiin.

Mittari: aikuiskoulutuksen ja monimuoto-opetuksen tarjonnan kehittyminen	
+	Ammatillisessa koulutuksessa raja-aita perustutkintokoulutuksen ja aikuiskoulutuksen väliltä on poistumassa
+	Eri koulutusmuotojen opiskelijoita on integroitu samoihin ryhmiin.
+	Koulutuksen monimuotoisuutta ja henkilökohtaistamista on pystytty lisäämään muun muassa digitalisaation kautta, ja digitalisaation mahdollisuuden hyödyntäminen ja siihen liittyvän osaamisen kehittäminen on painopisteenä oppilaitoksilla.
+	Aikuiskoulutusta toteutetaan yhä enemmän monimuotoisissa oppimisympäristöissä ja opintoihin voi hakeutua yhä useammassa tutkinnossa non-stopina.
+	Asiakaslähtöisyys korostuu yhä enemmän koulutustarjonnassa ja koulutuksen toteuttamisessa.
+	Nuorten oppisopimuskoulutusta on mahdollistettu muun muassa hanketoiminnan avulla.
-	Monimuotoistamisen ja digitalisaation tiellä on vielä paljon tehtävää.
-	Toimiva väylä ja motivaatio elinikäisen oppimisen todelliseen toteuttamiseen.
-	Nuorten oppisopimuskoulutuksissa kysyntä ja tarjonta eivät aina kohtaa
->	On vielä paljon lainsäädännöllisiä esteitä joustaville, erilaisia oppijoita tukeville toimintatavoille.
->	Moni- eli hybridiosaajien kouluttaminen eri tutkintojen osia yhdistämällä työelämän uusiin ammatteihin ja vanhojen ammattien nivelpinnoille. Ammatillisen koulutuksen reformissa tutkintorakenne uudistuu, mihin tulee valmistautua.
->	Uuden teknologian ja oppimisympäristöjen vieläkin parempi hyödyntäminen. Teknologian kehityksen kelkassa pysyminen vaatii resursseja.
->	Opettajien pedagogista ja teknistä osaamista on vahvistettava, jotta uudet koulutusmuodot ja menetelmät pystytään ottamaan laajasti käyttöön. Myös henkilökohtaistamisen ja työelämäyhteyksien osaaminen korostuu (työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukeminen).

->	Nuorten oppisopimuskoulutusta koskien tarvitaan asennemuutosta niin työpaikoilla kuin oppilaitoksissakin. Siihen voidaan vaikuttaa esimerkiksi paremmalla tiedottamisella ja opettajien työelämäjaksoilla.
----	--

Mittari: Maasteritason kansainvälisten koulutuskokonaisuuksien toteutuminen avaintoimialoilla	
+	Kansainvälinen MBA-koulutus on käynnissä.

Mittari: sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintatapojen uudistaminen	
+	Uusia toimintamalleja haetaan aktiivisesti muun muassa ikääntyvien asumis- ja muihin palveluihin. Ikääntyneiden palveluissa on monilla alueilla panostettu tehostettuun palveluasumiseen ja purettu pitkäaikaisen laitoshoidon paikkoja. Kotikuntoutuksen ja esimerkiksi teknologisten ratkaisujen avulla pyritään tukemaan asiakkaiden kotona selviytymistä. Myös ikäihmisten perhehoito on ollut kehittämiskohteena.
+	TE-toimiston, Kelan ja kuntien yhteinen työvoiman palvelukeskusten (=TYP) toimintamalli on otettu käyttöön. Esim. Seinäjoen alueella. AVANTI -työllisyyspalveluhanke.
+	Julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä on haettu ja ollaan ottamassa käyttöön uusia malleja. Asiassa edetään, vaikkakin vielä verrattain hitaasti.
+	Hoitokäytäntöjä on pyritty yhtenäistämään työstämällä maakunnallisia hoito-, kuntoutus- ja palveluketjuja. Paljon palveluita käyttävien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisasiakkaiden hoitoa on kehitetty (esim. Parempi arki -hanke). Verkostomainen työote on saamassa jalansijaa.
-	Tähän mennessä uudistukset ovat olleet enimmäkseen pieniä, paikallisia ja keskittyneet yhden asian ympärille. Kuitenkin yhdessä pienetkin uudistukset saavat aikaan muutosta.
->	Uusien maakuntien muodostaminen ja käytännön toiminta vaikuttaa keskeisesti toimintatapojen uudistumiseen: <ul style="list-style-type: none"> - Kunnissa vahvistuu ennaltaehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan rooli - Yksityisten palveluntuottajien laajempi markkinoilletulo - Tarvitaan vielä lisää tietoa ja linjauksia
->	Hoitokäytäntöjen ja -ketjujen kehittämisessä on vielä paljon petrattavaa. Uusi sosiaalihoitolaki asettaa haasteita.
->	Digitalisaation mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen.

Mittari: eri sektoreiden välisen yhteistyön toteutuminen hyvinvointipalvelujen tuotannossa	
+	Eri puolilla maakuntaa on luotu yhteistoiminnan malleja, joissa esimerkiksi nuorten parissa työskentelevät kehittävät toimintaa moniammatillisesti ja organisaatorajat ylittäen.
+	Selvitetään mahdollisuutta saada etsivää nuorisotyötä kokonaisuutena kehittävä valtakunnallinen nuorisoalan osaamiskeskus Etelä-Pohjanmaalle
+	Kuntiin on luotu hyvinvointia edistäviä kulttuuripalveluita hankkeiden ja kuntien toiminnan kautta. Esimerkiksi kirjastot ovat ottaneet aktiivisempaa roolia. Tärkeää on juurruttaa toiminta osaksi normaalia toimintaa.
->	Kokonaisvaltaista asiakaslähtöisyyttä palvelujen järjestämisessä tarvitaan lisää siiloutuneen ajattelun sijaan. Eteenpäin on menty (esim. ketjulähettilätoiminta edistää yhteistyötä terveyden- ja sosiaalihuollon välillä), mutta vielä on paljon kehitettävää.
->	Järjestötoimijoita pitäisi saada enemmän ja tasaveroisina kumppaneina mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön. Haasteena on, että monet järjestöt toimivat valtakunnallisesti ja alueellisten järjestötoimijoiden/-henkilöiden määrä vähenee. Järjestösektori on kuitenkin tullut sote-suunnittelussa keskiöön hyvällä tavalla.
->	Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan ja kulttuurin merkitys hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja vahvistajana tunnustetaan, mutta asian valtavirtaistamiseksi on vielä tehtävää.

Mittari: maakunnan vetovoiman kasvaminen ja myönteisten mielikuvien vahvistuminen	
+	Positiivisia mielikuvia luotu ja eteläpohjalaisuutta pidetty esillä: eteläpohjalainen osaaminen tiedotusvälineissä, maakunnan tapahtumat ja matkailukohteet, perhematkailun yhteismarkkinointikampanja
+	Seinäjoen seutu on menestynyt mm. kansallisissa yritysilmastosempeyksissä (esim. EK:n vuonna 2015 tekemän selvityksen mukaan Seinäjoen seutu Suomen houkuttelevin alue yritysten näkökulmasta)
-	Toisaalta eteläpohjalaisuus brändinä jakaa mielipiteitä. Myös kielteisiä stereotypiat eteläpohjalaisuudesta vahvistuvat aika ajoin. Eteläpohjalaisuuden sisältö ei avaudu kansainvälisillä markkinoilla.
-	Nuoremman ikäluokan mielikuva maakunnan vetovoimasta ja pitovoimasta? Esimerkiksi Seinäjoki korkeakoulukaupunkina 2016 -tutkimuksesta nousee esiin kehittämiskohteita (julkinen liikenne, kansainvälisyys, työmarkkinoiden toimivuus)

-	Väestöä menettävän alueen maine kuva rapautuu, miten supistumiskehästä pääsee irti ja miten maakunnan kahtia jakautuneisuutta tältä osin voisi lieventää?
->	Vastakkainasettelusta yhteiseen tekemiseen

Mittari: kaksoisraiteistuksen aloittaminen välillä Tampere–Seinäjoki	
+	Asia etenee pääratatyöryhmän toimesta. Esiselvitys pääradan kehittämistarpeista valmistuu vuonna 2016. Tämän jälkeen käynnistyy laajempi ylimaakunnallinen edunvalvontaan keskittyvä hanke.
-	Seinäjoen ja Vaasan sekä Seinäjoen ja Jyväskylän välisten rataosuuksien henkilöjunavuoroja on leikattu. Valmisteilla on pilotti henkilöliikenteen yksityistämiseksi.
->	Nykyisellä aikataulurakenteella suurin osa Seinäjoki-Tampere välin kohtaamisista sijoittuu liikennepaikkaväleille Karhejärvi–Vahojärvi ja Ratikylä–Ylivalli. Kohtaamisongelmat voidaan poistaa kyseisille väleille sijoitettavilla kaksoisraideosuuksilla.
->	Suomen ja Ruotsin yhteisenä tavoitteena on nostaa Bothnian Corridor, jossa päärata on tärkeässä osassa, osaksi EU:n TEN-T -verkoston ydinverkkokäytäviä. Tämä avaisi pääradan kehittämislle uusia rahoitusmahdollisuuksia.

Mittari: logistisen keskittymän (NLC Cargo, NLC Timber ja NLC Airport) suunnittelu ja rakentuminen	
+	Roveksen logistiikka-alueen toteutuminen on käynnistynyt. Ensimmäisenä toimijana alueelle sijoittuu Inex Partners Oy. Itäväylän valmistuminen parantaa Roveksen alueen kehittämisedellytyksiä.
+ -	Seinäjoen lentoasemalle on kehitetty toimintamalli, jossa kenttää pidetään auki tarpeen mukaan. Säännöllisen reittilentotoiminnan käynnistyminen ei ole ajankohtaista.
-	Raakapuuterminaalien toteutus on auki. Se ei toteudu aiemmin suunnitellulle alueelle Teräsmäkeen.
-	Suupohjan rata ja siihen liittyen Kaskisten satama ovat esillä maakuntien kaavoissa ja kunnostus- ja parannustoimenpide-esityksinä. Radan kunnostamisesta ollaan laatimassa selvitystä. Tulevaisuus on kuitenkin epävarma.
->	Tarvitaan yhteistyötä hankkeen toteutumiseksi ja tehokasta markkinointia asian esillä pitämiseksi.

Mittari: energiatehokkuuteen ja vähähiilisyteen liittyvän koulutuksen, neuvonnan ja hanketoiminnan lisääntyminen	
+	Vähähiilisyys ja energiatehokkuus ovat paljon esillä ja niiden edistämistä painotetaan kaikissa keskeisissä rahoitusohjelmissa.
+	Hanketoimintaa on saatu käyntiin mm. teollisuuden sivuvirtoihin, energiansästöön, neuvontapalveluiden käynnistämiseen sekä energia- ja resurssitehokkuuden edistämiseen liittyen.
+	Lukuisia investointeja vähähiilisen energian tuotantoon ja käyttöön (tuulivoima, aurinkoenergia, metsäenergia, biokaasu) eri puolilla maakuntaa.
+	Puurakentamiseen liittyviä yritysten investointipäätöksiä (CLT-tehtaat/Alajärvi ja Kauhajoki), useita energiatehokkuuteen liittyviä yritysinvestointeja (esim. Skaala Group Oy) ja merkittävää esim. tuulivoimaan liittyvää laite- ja tuotevalmistusta (esim. JL-Metals Oy)
+	Jyväskylän ja Seinäjoen ammattikorkeakoulut ovat solmineet yhteistyösopimuksen biotalouden logistiikkainsinöörin koulutuksen toteuttamisesta. Uusi koulutus perustuu JAMKin logistiikkainsinöörin tutkintoon, johon yhdistetään SeAMKin ja JAMKin biotalouden opintoja.
-	Asenteet ja motivaatio energiatehokkuuteen vaihtelevat muun muassa kunnissa. Usein organisaatioilta puuttuu tietoa ja omia tavoitteita. Yksittäiset kansalaisetkaan eivät välttämättä näe pitkän aikavälin säästöjä.
->	Valtavirtaistaminen

3.3 Kärkitekemojen 2015–2016 eteneminen

Toimeenpanosuunnitelmaan vuosiksi 2015–2016 nostetut kärkitekemat ovat kasvuyrittäjyyden edistäminen, älykkäiden järjestelmien käyttöönoton vauhdittaminen (ml. perinteisten toimialojen uudistaminen), maakunnan osaamis- ja innovaatiojärjestelmän kehittäminen, ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet mahdollisuudet, maakunnan matkailupalvelujen sisällöntuottaminen ja kansainvälistäminen, vähähiiliset ratkaisut ja uusiutuvan energian tuotanto sekä järjestötoiminnan kehittäminen.

Kasvuyrittäjyyden edistäminen

Mikroyritysvaltaisessa maakunnassa kasvuyrittäjyyden edistäminen on nähty tarpeelliseksi säilyttää keskeisenä kärkiteemana jo usean vuoden ajan. Kasvuhakuisuus on tärkeä tavoite kaikissa yrityskokoluokissa. Yritysten kasvuhakuisuutta kartoitetaan säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä PK-suhdannebarometrissa, jonka laativat Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Viimeisimmässä, syksyllä 2016 julkaistussa barometrissa tilanne on tiivistetty seuraavaan taulukkoon, jossa näkyy pk-yritysten kasvuhakuisuus (%):

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvu-tavoitteita	Toimintansa lopettavat
Etelä-Pohjanmaa	8	35	38	16	3
Koko maa	11	39	32	16	2

Etelä-Pohjanmaalla siis suurin ryhmä muodostuu asemansa säilyttämään pyrkivistä pk-yrityksistä (38 %).

SeAMK:ssa on 2000-luvun alusta lähtien tutkittu eteläpohjalaisten yritysten kasvua. Etelä-Pohjanmaalla kasvuyritysten osuus yrityskannasta on pienempi kuin maassa keskimäärin, vaikka maakunta onkin noussut valtakunnallisessa vertailussa. Tutkimukset vahvistavat käsitystä siitä, että eteläpohjalaiset yritykset kasvavat hitaasti mutta kannattavasti.

Etelä-Pohjanmaan kasvuyrittäjyysohjelma laadittiin vuonna 2012. Eteneminen tapahtuu pienin askelin ja vaatii pitkäjänteistä työtä. Toimenpiteiden koordinoimiseksi, aktiivisen keskustelun herättäjäksi, eri toimijoiden välisen työnjaon täsmentämiseksi ja erilaisten kasvuyrittäjyyteen liittyvien toimien suunnittelemiseksi Etelä-Pohjanmaalla toimii kasvuyrittäjäfoorumi, joka kokoontuu muutaman kerran vuodessa.

Yritystoiminnan jatkuvuuden kannalta omistajanvaihdosmarkkinoiden toimivuus on olennaista. Omistajavaihdos on myös mahdollisuus yrityksen kasvusysäykseen. Maakunnassa on toteutettu lukuisia omistajanvaihdoksen edistämiseen tähtäviä hankkeita vuodesta 1999 lähtien. Pitkäjänteisellä työllä omistajanvaihdospalvelusta on kehittynyt tehokas ja tuloksia tuottava toimintamalli.

Valtakunnallisesti kasvuyrityksille ja etenkin kansainvälistymiseen tähtäville yrityksille on kehitetty Team Finland -palvelumallia, joka liittyy valtionrahoitteisten palveluiden saatavuuden kehittämiseen. Team Finland -palvelumallin kautta yritys pääsee mm. ELY-keskuksen, Finnveran, Finpron, Tekesin, Teollisuussijoituksen ja ulkoministeriön palveluiden piiriin. Yhtenä Team Finland -verkoston haasteena on sen tunnettuus varsinkin pienten yritysten keskuudessa.

Etelä-Pohjanmaalla ELY-keskuksen EAKR- ja kansallista yritysten kehittämisavustusta suunnataan erityisesti kasvuhakuisille ja kansainvälistyville sekä aloittamisvaiheessa oleville uusille kehittyviä toimialoja edustaville pk-yrityksille. Pääpaino on vientiä aloittavien ja toimintaansa uusille markkina-alueille laajentavien pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantamiseen ja muuhun yritystoiminnan merkittävään kehittämiseen tähtäävissä hankkeissa.

Vuoden 2016 toimenpiteitä:

- Vuonna 2016 järjestettiin neljättä kertaa Grow Up -kasvuyrityskilpailu. Tarkoituksena on kilpailun yhteydessä annettavan sparrauksen avulla saada kasvusta kiinnostuneet yritykset kehittämään toimintaansa niin, että kasvutavoitteiden saavuttaminen helpottuu. Aiempien vuosien osallistujille on tehty SeAMK:n toimesta osallistujatutkimus, josta saadun palautteen perusteella konseptia on kehitetty edelleen. Grow Up -kilpailusta on kasvamassa konsepti ja prosessi, sillä vuoden mittaan Grow Upin alla järjestetään myös muita seminaareja.
- Vuoden 2016 aikana selvitellään vaihtoehtoja kasvuyrityskilpailun järjestämiseksi jatkossa. Valtakunnallinen Kasvu Open -konsepti on ollut mukana keskusteluissa. Konseptiin kuuluu alueellisia kasvupolkuja ja teemakohtaisia valtakunnallisia kasvupolkuja. Kasvupoluksi kutsutaan Kasvu Openin alue- tai toimialakohtaista tapahtumakokonaisuutta. Hakeutuminen valtakunnalliseen maaseudun kasvupolkuun avautuu loppuvuodesta 2016. Osa maaseudun kasvupolun tapahtumista, mm. finaali, järjestetään Seinäjoella.
- Kasvuyrittäjyyden aktivointihankkeen puolesta on pilotoitu Grow Up High Schoolia eli pidempää valmennusohjelmaa kasvuhakuisille yrityksille. Hanketta toteuttaa Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry yhteistyössä SeAMK:n kanssa. Eri toimijoiden palveluista työstetään Grow Up -palvelutarjotin, konseptoidaan kasvuyrityskilpailusta Grow Up -prosessi, järjestetään teemaan liittyviä tilaisuuksia sekä pyritään motivoimaan kasvuyrittäjyyteen viestinnän keinoin.
- Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry:ssä toimivan yritysten omistajanvaihdospalvelun rahoitus on varmistunut vuoden 2017 loppuun saakka. Toimintaa rahoittavat eteläpohjalaiset kunnat ja Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät. Omistajanvaihdosten edelläkävijyyden varmistamiseksi SeAMK ja Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät käynnistivät kesällä 2016 uuden maaseudun pienten yritysten omistajanvaihdoksia käsittelevän kehittämishankkeen Manner-Suomen maaseudun kehittämishankkeen rahoittamana. Vuosina 2014-2016 SeAMK:n johdolla toteutettiin kansainvälinen viiden maan omistajanvaihdosten herättelyyn keskittynyt tutkimus- ja kehittämishanke, jonka Euroopan komissio rahoitti.
- Hyvän johtamisen foorumi toteutettiin vuonna 2016 toista kertaa. Tavoitteena on saada hyvästä johtamisesta kilpailuetu eteläpohjalaisille yrityksille ja organisaatioille sekä levittää foorumin saaman julkisuuden avulla hyvän johtamisen käytäntöjä ja esimerkkejä. Foorumissa valitaan vuoden eteläpohjalainen johtaja ehdokkaista, joita näiden omat työyhteisöt ja alaiset ovat esittäneet.
- Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien ja yhteistyökumppanien toimesta organisoitiin Yrittäjyydellä menestykseen -teemavuosi 2016. Tarkoituksena on nostaa yrittäjyys esiin erilaisissa Etelä-Pohjanmaalla toteutettavissa tilaisuuksissa. Tavoitteena on myös saavuttaa entistä parempaa valtakunnallista näkyvyyttä ja tunnettuutta yrittäjämaakuntana tunnetulle Etelä-Pohjanmaalle. Teemavuoden tapahtumista voidaan mainita esimerkkinä Into Seinäjoen 100 Yrittäjätekoa -kampanja sekä yrittäjille suunnatut Hyvän mielen aamiaiset.

- Vuoden 2016 aikana Team Finland -palveluehdotus tehdään Etelä-Pohjanmaalla vähintään kymmenelle pk-yritykselle, joilla on merkittävä viennin kasvun tavoite.
- Uusimpana rahoitusvälineenä voidaan mainita Innovaatioseteli. Mikroyrityksille ja pk-yrityksille tarkoitetun innovaatiosetelin kohderyhmänä ovat erityisesti yritykset, jotka hakevat ensimmäistä kertaa innovaatorahoitusta ja hyödyntävät ensimmäisen kerran innovaatiopalveluja. Setelin arvo on 5 000 euroa. Kokeilu toteutetaan osana Tekesin rahoituspalveluja.
- Useita kasvuyrittäjyyteen liittyviä hankkeita on käynnistynyt, esimerkiksi Vientikatapultti-konsepti seinäjokisille yrityksille (Into Seinäjoki Oy), KASKI (kasvua ja kilpailukykyä kärkialoille) -hanke (Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelu Oy/EAKR-rahoitus), Puutuotealan kasvuhanke (Suomen Metsäkeskus ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy/maaseutuohjelman rahoitus), Kasvua Ruokaprovinssista -hanke (Into Seinäjoki ja Sedu Aikuiskoulutus/maaseutuohjelman rahoitus).

Älykkäiden järjestelmien käyttöönoton vauhdittaminen (ml. perinteisten toimialojen uudistaminen)

Teema koskettaa toimialoja hyvin laajasti. Erityisen keskeinen se on eteläpohjalaisissa teknologiateollisuuden yrityksissä, mutta digitalisaatio liittyy kiinteästi myös palvelualojen kehittämiseen.

Tavoitteena on kehittää yritysten kilpailukykyä ja tuotannon tehokkuutta digitaalisten suunnittelu- ja tuotantomenetelmien avulla sekä lisätä teollisuuden yhteistyötä koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden kanssa. Tämän edistämiseksi muun muassa SeAMK on rakentanut systemaattisen kehittämistoimien jatkumon. Pohjana on konepajateollisuuden automaatio-osaaminen ja teollisen tuotannon simulointiosaaminen sekä niihin kytkeytyvä yritysälähtöinen tutkimustoiminta. Digitaalinen valmistus on ollut osa SeAMK:n tekniikan opiskelijoiden opetussuunnitelmaa keväästä 2015 lähtien. Oppimisympäristöt ja välineet ovat myös yritysten käytössä. Esimerkki tästä on SeAMK Digital Factory, joka yhdistää suunnittelun, virtuaalisen valmistuksen ja todellisen valmistuksen tuoden kustannustehokkuutta perinteiseen prototyypivalmistukseen verrattuna.

Valikoimaan on lisätty yhteistyö yritysten kanssa teollisen internetin mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi sekä teollisen internetin laboratorion rakentaminen oppilaitoksen ja yritysten käyttöön. Yritysyhteistyö tiivistyy Digital Innovation Hubin IoT-Compass -toiminnaksi. Hub toimii alueen pk-teollisuuden kehittämisyksikkönä, verkostokumppanina, kokeilu-, testaus- ja pilotointipaikkana sekä kohtaamispaikkana, jossa valmistavat yritykset, teknologiatarjoajat ja asiantuntijapalvelua tarjoavat yritykset kohtaavat puolueettomalla maaperällä. Hub kehittää korkeakoulun ja pk-yritysten yhteistyön malleja.

Teuvalla toimiva TEAK Oy on maan johtava robotiikan kouluttaja. TEAK:n robotiikan koulutukset ja niiden kehittäminen ovat jatkuvaa toimintaa. Alihankintamessuilla 2016 TEAK esitteli uutta kaksikäätistä YuMi -robotia, joka otettiin käyttöön ensimmäisenä oppilaitoksena Suomessa.

Pk-Digi-hankkeen (SeAMK ja TEAK/EAKR) ja Digivaattori-hankkeen (SeAMK/ESR) selvityksestä käy ilmi, että vain 22 % kaupan ja palvelualan pk-yrityksistä ja vain 14 % teollisen alan pk-yrityksistä on kehittänyt omaa liiketoimintaansa digitaalisuutta hyödyntäen. Etelä-Pohjanmaan pk-yrityksille toukokuussa 2016 toteutettuun kyselyyn vastasi 110 yritystä, joista 41 % toimi teollisuuden alalla, 37 % palvelualalla, 11 % kaupan alalla ja 11 % muulla toimialalla. Asia kaipaa huomiota, sillä kansainvälisen digibarometrin mukaan kyky

rakentaa uusista mahdollisuuksista liiketoimintaa nousee keskeiseksi kasvun mahdollistajaksi digitalisatiossa.

Etelä-Pohjanmaan näkökulmasta terveysteknologia on tärkeä kehittämissimerkki, joka on poikanut myös kansainvälistä yhteistyötä. Alan osaamista on erityisesti Etelä-Pohjanmaan Terveysteknologian kehittämisskeskuksella (EPTEK ry). Esimerkkinä voidaan mainita toteutettu Connected for Health -hanke, joka osoitti, että toimijat alkavat olla valmiita ottamaan käyttöön etäkonsultaatioita ja erilaisia muita etäpalveluja. Hankkeen toimesta alueella kehitettiin mm. etähaavahoitoa ja diabetespotilaan etäpoliklinikkaa.

Vuoden 2016 toimenpiteitä:

- SeAMK:n teollisen internetin laboratorio valmistuu vuoden 2016 aikana (Tibori- ja Kyberihankkeet/EAKR)
- Digitaalisen valmistuksen ja teollisen internetin kv-hanketoimintaa on saatu liikkeelle (esim. IoT-Compass Hub)
- Syyskuussa 2016 Seinäjoelle avautui Telelääketieteen osaamiskeskus osana Interreg Botnia-Atlantica -rahoitteista Nordic Telemedicine Center -hanketta. Keskus tarjoaa terveysteknologiaosaamista ja -palveluita alueiden kansalaisille, yrityksille ja terveydenhuollon ammattilaisille
- Useita aktivointi- ja tiedonvälityshankkeita käynnistynyt, esimerkiksi PK-digi (EAKR), Digivaattori (ESR), Teknologiademot on the Road (maaseuturahasto), ERUDITE - Enhancing Rural and Urban Digital Innovation Territories (Interreg Europe).

Maakunnan osaamis- ja innovaatiojärjestelmän kehittäminen

Pitkän tähtäimen tavoitteissa maakunnan koulutusjärjestelmää määrittävät vetovoimaisuus, tarvelähtöisyys, uuden luominen ja kansainvälinen kiinnostavuus. Kytkeytyminen maakunnan työ- ja elinkeinorakenteeseen on keskeistä. Tarkoitus on, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa saavutetaan valituilla aloilla valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnustettu ja näkyvä taso. Toimintaympäristössä työ- ja elinkeinoelämän rakenteessa tapahtuvien muutosten seuranta ja niiden ennakoiva huomioonottaminen koulutussuunnittelussa on keskeinen edellytys koulutuksen järjestäjän asiakaslähtöiselle toiminnalle.

Osaamis- ja innovaatiojärjestelmän toimijoiden välistä verkostomaista yhteistyötä on pyritty tiivistämään ja selkeyttämään työnjakoa. Etelä-Pohjanmaan korkeakoulustrategiassa 2020 kirkastetaan erityisesti korkeakoulujen työtä elinkeinojen ja palvelujen kehittämisessä. Tavoitteeksi on otettu tutkimuksen ja innovaatioketjun katkeamattomuudesta huolehtiminen. Tavoitteeseen tähtäävinä toimenpiteinä maakunnassa on käynnistynyt kehittämishankkeita (Silta kaupallistamiseen/EAKR sekä Tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan laajentaminen Etelä-Pohjanmaalla (TIKKA)/EAKR). Yliopistojen yhteiskunnallinen vuorovaikutus on OKM:n ohjauksessa ohut tavoite, mutta Seinäjoen yliopistokeskuksen osata se on päätehtävä.

Tutkimuksen ja koulutuksen yhteistyöryhmien toiminnan kehittämistä ja työn selkeyttämistä on jatkettu. Osaamisen painoaloilla toimii neljä koordinoivaa asiantuntijaryhmää. Korkeakoulukonsortion tiivis johtoryhmäyhteistyö jatkuu ja sidosryhmät ovat mukana toiminnallisesti entistä pidemmälle suunnitellussa korkeakoulupolitiikan yhteistyöryhmässä. Maakunnallista tahtoa ja aktiivisuutta vaalitaan korkeakoulufooru-

min uudistetulla toiminnalla. Foorumit järjestetään vähintään kerran vuodessa. Niissä on käsitelty mm. digitalisoituvaa yhteiskuntaa.

Vuosina 2015-2016 tarkistettiin Seinäjoen yliopistokeskuksen tutkimusstrategia 2016-2022, joka sai nimekseen Ketterämpi yliopisto. Tarkistamisprosessissa kuultiin sidosryhmiä, tutkimustyön rahoittajia ja tutkimusryhmien johtajia.

Maakunnan tutkimuskapasiteetin täysimittaista hyödyntämistä liiketoiminnan kasvun ja kehityksen tueksi on edelleen terävöitetty. Epanet-tutkimusverkoston toimintaperiaatteena on muodostaa korkeatasoisia tutkimusryhmiä Etelä-Pohjanmaan tarvitsemille aloille. Jokaista ryhmää johtaa tutkimusprofessori, joka kokoaa ympärilleen erillisrahoituksella tutkimusryhmän. Vuoden 2016 alkupuolella yliopistokeskuksessa toimii 24 tutkimusryhmää neljällä painopistealalla. Vuonna 2015 näiden Epanet-tutkimusryhmien työn T&K-volyymi (euroina) kasvoi edelleen aikaisemmasta huippuvuodesta 2014. Vuonna 2015 Epanet-kokonaisuuden rahoitus oli ennätyselliset 5,7 milj.€. Erityisesti kasvoi maakunnan ulkopuolelta saatu rahoitus. Uusimpina, maakunnan elinkeinoelämän vahvasti tukemina Epanet-professuureina ovat aloittamassa puurakentamisen liiketoimintaosaamisen sekä digitaalisen valmistuksen professuurit.

SeAMK on jalkautunut maakuntakorkeakoulutoiminnan kautta koko maakuntaan toimipisteinään Alajärvi, Alavus, Kauhajoki, Kauhava, Kurikka ja Ähtäri. Yliopistokeskus tekee tiivistä yhteistyötä maakuntakorkeakoulun kanssa. Yhteistyössä on tuettu tutkijahotellin laajentumista maakuntaan sekä matalan kynnyksen yritysyritystä järjestämällä Osaamisen aamupalat -tilaisuuksia. Tutkijahotelli on saanut hyvän vastaanoton eri puolilla maakuntaa.

Vuoden 2016 alkupuolella toteutettiin kyselytutkimus Seinäjoki korkeakoulukaupunkina. Kyselyn kohde-ryhminä olivat opiskelijat, tutkijat ja keskeiset sidosryhmät. Kyselyn tekemisestä vastasi Seinäjoen kaupungin kehittämispalvelut yhteistyössä Seinäjoen yliopistokeskuksen ja ammattikorkeakoulun tutkijoiden kanssa. Vastausten perusteella kokemukset ja mielipiteet Seinäjoesta korkeakoulukaupunkina ovat verrattain positiivisia, sillä perusasiat ja lähtökohdat ovat kunnossa. Kehitettävää löytyy mm. kansainvälisyyden edistämässä. Kansainvälisyys sen kaikissa muodoissa on keskeinen korkeakoulukaupunkia määrittävä piirre, johon Seinäjoella on syytä kiinnittää jatkossa entistäkin enemmän huomiota.

SeAMK ja Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu ovat solmineet yhteistyösopimuksen, jonka tarkoituksena on toisen asteen ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen yhteistyön kehittäminen. Tavoitteena on opintopolkujen rakentaminen niin, että toisen asteen opiskelija voi nopeuttaa suunnittelemaansa ammattikorkeakouluopintoja kaikilla niillä SeAMK:n aloilla, joilla on toisen asteen opetusta Seinäjoen koulutuskuntayhtymässä. Toisen asteen ja korkea-asteen yhteistyössä on tilausta tiivistämiselle mm. siinä, että työelämäyhteistyötä kehitetään entistä systemaattisemmin yhteistyössä.

Ammatillisen koulutuksen reformi on tuomassa mittavat muutokset toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Reformin myötä työpaikalla tapahtuva oppiminen korostuu. Tutkintoja uudistetaan, millä pyritään vastaamaan työelämässä tarvittavaan uudenlaiseen osaamiseen ja ammattitaidon saavuttamiseen. Samanaikaisesti uudistetaan myös koulutuksen rahoitusjärjestelmä, koulutuksen ohjaus ja säätely, järjestäjäraakenne ja koulutuksen toteuttamismuodot. Nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat poistuvat, sillä toimintaa tulee säätelämään yksi ammatillisen koulutuksen laki ja on vain yksi koulutuksen järjestämislupa. Työelämän näkökulmasta nuorten ja aikuisten koulutuksen yhdistyminen tulee selkiyttämään koulutuskokonaisuutta. Korkeakoulumaailmasta tuttu kampusajattelu ja -toimintamalli tulee vahvistumaan myös toisen asteen koulutustoiminnassa.

Ruokajärjestelmät, biotalouden uudet mahdollisuudet

Yhdeksi kärkiteemaksi on valittu ruokajärjestelmäkokonaisuus ja sitä kautta biotalouden uusien mahdollisuuksien hyödyntäminen. Tavoitteena on ollut turvata elintarvikeketjun toimintaedellytykset ja edistää kehittämistä ja uusia innovaatioita. Maakunnassa on nähty, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi tulee hakea monipuolisia kumppanuuksia, vahvistaa alan koulutus- ja tutkimustoimintaa, edistää alan yritysten vientiä ja kansainvälistymistä sekä uusien tuote- ja palveluinnovaatioiden syntymistä ja kaupallistamista. Pitää myös vahvistaa eteläpohjalaista ruokajärjestelmäosaamisen innovaatiokeskittymää, sen statusta ja tunnettuutta kansallisesti ja kansainvälisesti.

Alkutuotannossa maatilojen rakennemuutos on jatkunut. Tilakoot ovat kasvaneet ja aktiivitulojen lukumäärä on vähentynyt. Alkutuotantoa vaivaava kannattavuuskriisi on vakavasti otettava kysymys, joka vaatii sekä pitkän aikaväin kansallisia ratkaisuja että äkillisiä kriisitoimia. Toimintaympäristön haasteellisuudesta huolimatta maatilojen investoinnit ovat kehittyneet kohtuullisesti. Rahoitusta on haettu erityisesti lypsykarjalouden investointeihin, vaikka myös maitotilojen osalta haasteet ovat selvästi lisääntyneet muun muassa Venäjä-pakotteiden myötä maidon tuottajahinnan alenemisena.

Kuluttajien haluun ostaa lähiruokaa on vastattu erilaisten viljelijöiden ruokapiirien ja tuotantorenkaiden avulla. Pop up -lähiruokatapahtuma -hankkeen (maaseuturahasto, Leader Liiveri) voimin on pystytetty väliaikaisesti toimivia lähituottajien suoramyyntikauppoja eri puolille Liiverin toimialuetta. Lähiruokaan ja sen markkinointiin sekä luomuruokaan liittyviä hankkeita on käynnistetty. Maakunnassa on muutenkin oltu kehittämässä muuttuviin kuluttajatottumuksiin ja trendeihin vastaavia ruokainnovaatioita, kuten Domretor Oy:n valmistama, Verso Foodin kehittämä Härkis-kasvisproteiinituote ja Valion kehittämä Mifu-ruokarae, jotka laajentavat uudentyypisten proteiinilähteiden tarjontaa. Kauhavalainen Domretor Oy on palkannut jo 20 työntekijää Härkiksen tuotantoon. Uusista proteiinilähteistä voidaan lisäksi mainita hyönteistuotannon mahdollisuudet. Kurikassa sijaitseva Sirkkaamo on Suomen ensimmäinen hyönteiskasvattamo. Hyönteistaloudesta ennustetaan yhtä kansainvälistä trendiä tulevaisuudessa.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten tekemät alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Myös pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan ja rekrytoineet uutta työvoimaa. Esimerkiksi Juustoportti Oy aikoo laajentaa kypsytettyjen erikoisjuustojen vientiä.

Elintarvikealaan liittyvä kone- ja laitevalmistus on liikevaihdollisesti sekä työn tuottavuuden näkökulmasta merkittävä ala. Liikevaihdolla mitattuna 12 prosenttia elintarvikealan koneenrakennuksesta on sijoittunut Etelä-Pohjanmaalle, minkä lisäksi maakunnan agroteknologiayritykset muodostavat 14 prosenttia alan kansallisesta yrityskannasta. Agroteknologian yritys keskittymä sijaitsee Kauhavalla ja lähialueilla. Kone- ja laitevalmistuksessa on ollut useita hyviä onnistumisia viime aikoina, esimerkiksi Tekesin Team Finland 4Exporters -vientirengasrahoitus avasi markkinat ilmajokisen JPT-Industrian ja kauhajokisen Kometoksen maataloustuotannon ratkaisuille eteläisessä Afrikassa.

Innovaatioekosysteemit ovat merkittävässä roolissa nykypäivänä uusien tuotteiden ja palveluiden syntymisessä. Ruokajärjestelmiin liittyvien innovaatiotoimijoiden tekemää yhteistyötä koordinoidaan ja kehitetään SeAMK:n, Seinäjoen yliopistokeskuksen, INTO Seinäjoki Oy:n ja Luonnonvarakeskuksen AB Seinäjoki -hankkeessa. Tavoitteena on kehittää AB Seinäjoen toimintaa yritysrajojen, kansainvälisyyden ja yhteisökonseptin osalta. Hanke tavoittelee konkreettista yhteistyötä yritysten kanssa ja innovaatioiden syntymistä

alalle. Pää tavoitteena on näin ollen kehittää ja kiihdyttää sekä alueellista että kansallista agrobiotalouden innovaatioekosysteemiä, johon kuuluvien kehittämisorganisaatioiden ja yritysten kesken on jo tapahtunut merkittävää yhteistyön tiivistymistä pienen ajan sisällä.

Luonnonvarakeskus (Luke) on käymässä läpi rakenteellista murrosta. Luke valitsi yhdeksi strategiseksi toimipaikakseen Etelä-Pohjanmaan. Luke vahvistaa omalla toiminnallaan alueen agrobiotalouden innovaatioekosysteemiä. Parhaillaan pohditaan uusia innovatiivisia ja käytännönläheisiä toimia koetoiminnan uudelleen organisoimiseksi tavalla, josta koko alue ja sen toimijat hyötyvät.

Etelä-Pohjanmaalta on hakeuduttu ruokajärjestelmiin liittyvien verkostojen kuten Food Safety Management Finland ja Agrotechnology from Finland vetäjiksi. Kansainvälisistä verkostoista mainittakoon ERIAFF (European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry). ERIAFF-verkostokumppanuuden kautta koordinoidaan esimerkiksi partnerihakuja avautuviin Horisontti-ohjelman hakuihin. ERIAFF-verkosto on rakennemuutoksessa ja hakee uutta muotoaan. Tilanne avaa uusia mahdollisuuksia Etelä-Pohjanmaalle, ja ERIAFF-verkoston agrobiotalouden koordinaatiota tullaankin hakemaan alueelle. Lisäksi alueen kansainvälistymistä on edistetty muun muassa koulutusviennin ja yritysten kv-kumppanuuksien kautta. Näistä yksi esimerkki on Namibiaan suuntautunut yhteistyö ja sen fasilitointi AB Seinäjoen voimin.

Vuonna 2016 Seinäjoella järjestettiin ensimmäisen kerran Food Business Summit -tapahtuma, johon osallistui 150 ihmistä ympäri Suomea. Tapahtuma järjestetään Seinäjoella myös 7.-8. kesäkuuta 2017. Kaksipäiväisen Food Business Summitin lisäksi samalle viikolle kerätään myös muita agrobiotalouden alan tapahtumia, ml. kuluttajatapahtumia.

Epanet-tutkimusverkostossa on otettu raaka-aineiden käytön ja ruokajärjestelmien prosessien sekä elintarviketurvallisuuden ohella tutkimuskohteeksi myös ruuan kulutus eri näkökulmista. Käyttökokemukseen vaikuttavat varsinaisten tuote- ja palveluominaisuuksien lisäksi elämyksellisyys ja hyvinvointivaikutukset. Vuonna 2015 käynnistyneillä Tekes-hankkeilla tutkitaan esimerkiksi rakennetun ympäristön ja äänimaisen vaikutuksia ruokavalintoihin.

SeAMK:ssa on panostettu maakunnan profiiliin mukaisesti elintarvike- ja luonnonvara-alan koulutukseen. SeAMK:ssa voi opiskella AMK-tason tutkinnon (agrologi, bio- ja elintarviketekniikan insinööri, restonomi/ravitsemispalvelut) tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon ruokaketjun kehittämisessä (YAMK agrologi, insinööri tai restonomi). AMK-koulutuksen hakijatilastoista voidaan havaita, että lähes kaikissa agrobiotalouden hakukohteissa hakijamäärä on laskenut vuodesta 2015 vuoteen 2016. Vuoden 2016 yhteishaussa kaikkia koulutuspaikkoja ei saatu täyteen lisähaunkaan jälkeen. Pidemmän aikavälin tilastoja arvioitaessa on otettava huomioon vuonna 2015 käyttöön otettu korkeakoulujen (AMK+yliopistot) uusi yhteishaku. Muutos on luonteeltaan niin merkittävä, että vetovoimatilastojen suora vertailu esim. vuosien 2010-2014 ja 2015-2016 välillä ei ole mahdollista. Yleisesti voi todeta, että ruokaketjun alkutuotannon alavireisyys näkyy myös SeAMK:n luonnonvara-alan hakutilanteessa. Koulutuksen sisältöä ollaan uudistamassa koko ruokaketjun osaamisen vahvistamiseksi, ja laboratoriopohjan vahvistamista jatketaan. Tulevaisuudessa muun muassa koenavetta on yhtenä keskeisenä kehittämiskohteena.

Maakunnan toisen asteen oppilaitoksissa voi opiskella muun muassa kokiksi tai maaseutuyrittäjäksi. Esimerkiksi Suupohjassa on panostettu agrobiotalouden koulutusympäristöihin. Suupohjan ammattiinstituutin Kauhajoen opetusmaatilalle on rakennettu uusi robottinavetta. Biokaasulaitos valmistuu loppuvuodesta 2016.

Maakunnan matkailupalvelujen sisällöntuottaminen ja kansainvälistäminen

Kärkiteeman sisältö pohjautuu Etelä-Pohjanmaan matkailustrategiaan ja toimenpidesuunnitelmaan vuosille 2013–2017. Strategiassa painotetaan maakunnan matkailukeskittymien edelleen kehittämistä ja vetovoiman hyödyntämistä. Keskittymien lisäksi pääteemoina ovat maaseutu-, hyvinvointi- ja tapahtumamatkailu. Läpileikkaaviksi teemoiksi on valittu eteläpohjalainen kulttuuri ja ruoka.

Vuosien 2015–2016 toimeenpanosuunnitelmaan toimenpiteiksi kirjattiin lisäpalvelujen tuotteistamiskeinojen etsiminen ja markkinointi- ja karttamateriaalin tuottaminen. Matkailualan kansainvälistymisvalmiuksien nosto nähtiin tarpeelliseksi. Maakunnan matkailualan tunnettuus vaatii edelleen kehittämistä ja parempaa näkyvyyttä sähköisissä markkinointikanavissa ja sosiaalisessa mediassa. Koordinoidun ja johdonmukaisen kehittämistyön jatkuvuuden varmistaminen nähtiin myös tarpeelliseksi. Eteläpohjalaisen matkailun edistäminen edellyttää yhä vahvempaa alueen sisäistä sekä maakuntarajat ylittävää yhteistyötä.

Toimenpiteitä on toteutettu pääosin kehittämishankkeiden osana. Matkailuyritysten sähköisen osaamisen kehittämiseen ja näkyvyyden parantamiseen on panostettu tiedottamalla ja kouluttamalla sekä työpajatyöskentelyn avulla. Alueen matkailuyritysten ja palveluntarjoajien määrä globaaleissa markkinointi- ja myyntikanavissa (booking.com, Tripadvisor) on lisääntynyt. Maakunnallisesti merkittävät patikkareitit on kartoitettu, luokiteltu ja tuotteistettu. Neljällä kielellä laaditut tuotekortit ovat matkailijoiden saatavilla yhteismarkkinointisivustolla visitpohjanmaa.fi.

Maakunnallisen matkailun kansainvälistymisen toimintasuunnitelma valmistui vuoden 2015 lopulla. Sen avulla matkailuyritysten, kulttuuri- ja käyntikohteiden sekä aktiviteettien kansainvälistymistä pyritään edistämään. Matkailun kansainvälistymiseen liittyvä maakunnallinen hanke (maaseuturahasto) on käynnistynyt syksyllä 2016. Hanketta hallinnoi Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy, ja sen tehtävänä on tiedottaa alueen matkailuyrittäjille ja palvelun tarjoajille matkailuyrityksen kansainvälistymisen käytännöistä, toimintamalleista, reunaehdoista, toimenpidesuosituksista ja kansainvälistymiskriteereistä sekä aktivoida yrityksiä ja toimijoita toteuttamaan matkailun Kansainvälistymisen Askelmerkit -toimintasuunnitelman mukaisesti kansainvälistymistä edistäviä toimia yrityksissä ja alueellisessa matkailuyhteistyössä ja yhteismarkkinoinnissa.

Maakunnan kärkiyritykset ovat suunnanneet yhteisiä markkinointitoimenpiteitä Ruotsin lähimarkkina-alueelle (esim. Västerbotten) ja tehneet hyviä tuloksia tuottavaa yhteistyötä sisällöntuotannossa ja markkinoinnissa (www.lakeudelle.fi). Uutena avauksena kansainvälistymisessä on vireillä Ähtärin eläinpuiston hanke kahden jättipandan saamiseksi Suomeen.

Vähähiiliset ratkaisut, uusiutuvan energian tuotanto

Etelä-Pohjanmaalla uusiutuvien lähteiden osuus energian tuotannossa on vielä vähäinen, vaikka biomassissa ja tuulienergiassa nähdäänkin merkittävää energiapotentiaalia. Maakunnan tulisi kyetä lisäämään energiaomavaraisuutta ja energiatehokkuutta sekä vähentämään kasvihuonepäästöjä. Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu maakunnalliseen, vuosien 2014–2020 energia- ja ilmastostrategiaan.

Bioenergian käyttöä rajoittava energiamarkkinatilanne on jatkunut edelleen haastavana. Pörssisähkön hinta on pysynyt alhaalla mm. koska vesivoimatilanne on ollut hyvä. Teollisuuden käyttöaste on pysynyt matala-

na, mikä vähentää kysyntää. Päästöoikeuksien hinnat ovat pysyneet alhaalla. Lopputulemana on ollut, että CHP-tuotanto (yhdistetty lämmön- ja sähköntuotanto) bioenergialla on ollut kannattamatonta. Oman maakunnan ja lähialueiden lämmöntuotantolaitosten ja CHP-laitosten metsäenergian käyttökapasiteetti kuitenkin mahdollistaa metsäenergiapotentiaalimme lähes täysimittaisen hyödyntämisen. CHP-tuotannon osuus metsäenergian käytöstä on noin kolmannes, siksi CHP-tuotannon kannattavuus on merkittävässä roolissa alueemme metsäenergian hyödyntämisessä. Lämmöntuotannossa puuenergian kysyntää on rajoittanut myös leuto talvi 2015-2016.

Uusiutuvaan energiaan liittyen maakunnassa on tekeillä runsaasti selvityksiä ja laajamittaisiakin investointeja. Tuulivoimaan liittyen Ilmajoella selvitetään tuulivoimaloiden tuotannon vaikutusta energiaomavaraisuuteen, ja tuulivoimapuistohankkeet ovat edenneet mm. Lapualla ja Soinissa. Aurinkoenergian hyödyntämistä pilotoidaan muun muassa Alavuden Kätkänjoen kylätalon uudella aurinkoenergiajärjestelmällä, Seinäjoen kaupungin aurinkoenergiaan liittyvällä yhteishankinnalla ja Atriolla. Muun muassa Alajärvellä, Seinäjoella ja Alavudella on meneillään mittavia biokattilainvestointeja. Kannelta kukkaroon -hankkeessa (maaseuturahasto) tutkitaan ja aktivoidaan määrän hakkeen kannattavuutta n. 10 MW suuruusluokan kattilapoltoissa. Metsäenergiaan liittyen tuetaan lämpöyrittäjyyden kehittämistä ja kansainvälistymistä hankkeilla.

Metsähakkeen logistiikan ja huoltovarmuuden parantamiseksi on tuotettu energiaterminaaliselvitys. Joitakin kohteita selvityksestä tullaan todennäköisesti ottamaan mukaan vaihemaakuntakaava III:een. Etelä-Pohjanmaalle on syntynyt 2010-luvulla muutamia puuterminaaaleja, joiden kautta kierrätetään suurten laitosten energiapuuvirrat. Terminaalit turvaavat lämpölaitosten hakkeen häiriöttömän saannin ympäri vuoden. Terminaalien tarve tulee jatkossa kasvamaan ainespuun osalta johtuen Äänekoskelle valmistuvan biotuotetehtaan tarpeesta. Alueelle tarvitaan sekä uusia rautatie- että autokuljetusterminaaaleja.

Levon instituutin laatima selvitys mahdollisuuksista toteuttaa suuren mittakaavan bioenergialaitoksia Etelä-Pohjanmaalla valmistui vuoden 2015 lopulla. Esille nousi erityisesti oljen käyttö energiana eri muodoissaan. Metsäenergian osalta alueen käyttämätön potentiaali, noin 500 000 m³, ei selvityksen mukaan riitä suuren mittakaavan laitoksen rakentamiseen. Sen sijaan maakuntaan voi syntyä runsaasti sekä pelto- että metsäbiomassoihin pohjautuvaa hajautettua tuotantoa.

Hiilineutraalin toimintatavan laajaan juurtumisen edistämiseksi on käynnissä toimenpiteitä. Muun muassa teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiseksi ja jätteeksi päätyvän materiaalin vähentämiseksi on käynnistetty hankkeita. Pienille yrityksille ja asukkaille kohdentuvia tiedotus- ja aktivointitoimia on vireillä, esimerkiksi Energiatietoa Kylille Aisapari ry:n alueella ja Energiatieto Kuudestaan ry:n alueella (maaseutuohjelman Leader-rahoitus) sekä Kokoontumistilojen energiakatselmus -hanke (Kuudestaan ry, maaseutuohjelma).

Pohjalaisten kuntien omistama Lakea Oy on kehittänyt puukerrostalorakentamisen ratkaisuja ja on nykyisin puukerrostalorakentamisen valtakunnallinen edelläkävijä ja kärkiyritys Suomessa. Seinäjoen asuntomessuilla 2016 puuteema oli vahvasti mukana, mm. puukerrostalot, hirsirakentaminen, pohjalainen puusepäntaito sisustamisessa ja kalustamisessa sekä kansainvälisen SD Review 2015 -arkkitehtuuripalkinnon voittanut luontotorni nimeltä Periskooppi Kyrkösjärven rannassa.

Puurakentamisen osaamisen ja yritystoiminnan vahvistamiseksi on käynnistynyt puurakentamisen liiketoimintaprofessuuria osaksi Epanet-verkoston. Tarkoituksena on tutkia ja kehittää ison mittakaavan puurakentamisen liiketoimintamalleja. Suomen Metsäkeskus ja SeAMK toteuttavat puutuotealan kasvuhanketta (maaseutuohjelma), jonka tavoitteena on tukea ja aktivoida Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla toimivien puu-

tuotealan mikro- ja pienten yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä sekä lisätä puun käyttöä erityisesti maaseuturakentamisessa.

Järjestötoiminnan kehittäminen

Maakuntastrategian valmisteluvaiheessa järjestökenttä nosti esiin tarpeen kehittää toimintaansa ja hakea sille jatkuvuutta yhteistyön kautta. Huolimatta järjestötoiminnan monialaisuudesta monet ongelmat ja kehittämistarpeet ovat yhteisiä. Järjestöille avautuu myös uusia mahdollisuuksia vaikkapa sote- ja maakuntauudistuksen ja sitä kautta palvelurakenteen uudistusten myötä. Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaan vuosille 2015–2016 kirjattiin ensi vaiheen toimenpiteeksi laatia yhteinen maakunnallinen järjestöstrategia, jossa voitaisiin konkretisoida yhteiset tavoitteet.

Järjestöstrategian työstöä varten koottiin monialainen valmisteluryhmä, jossa on edustettuina muun muassa sosiaali- ja terveysalan ja liikunta-alan järjestöjä, kylätoimijoita, Nuorisoseura, Martat, Kulttuurialan järjestöjä. Valmisteluryhmä hankkeisti strategian laatimisen. Pohjanmaan liikunta ja urheilu ry lähti vetämään strategian laadintaprosessia ja työhön saatiin resurssiksi maakunnan kehittämisrahaa. Etelä-Pohjanmaan järjestöstrategia, Yhteistä todellisuutta rakentamassa, valmistui kesällä 2015.

Vuonna 2016 työtä on jatkettu järjestöstrategian toimeenpanoon ja valmisteluun osallistuneet tahot ovat sopineet alustavasta työnjaosta. Koulutustoimien kehittäminen on Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry:n vastuulla. Tämän teeman osalta toimeenpano on edennyt siten, että hankerahoituksen turvin on rakennettu internetpohjainen alusta, Yhdistyshautomato, neuvonta- ja koulutustoimintaa varten. Alustaa ja siellä tapahtuvaa toimintaa ylläpitää ja koordinoi hankkeen jälkeen Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry. Alustan avulla hyödynnetään asiantuntijoita yli järjestörajojen ja tarjotaan matalan kynnyksen neuvontaa ja koulutusta. Yhdistyshautomato on tarkoitus julkistaa loppuvuonna 2016.

Järjestöstrategian toimeenpano ja järjestötoimijoiden yhteistyön tiivistäminen etenee seurantaryhmän (entinen valmisteluryhmä) johdolla. Seurantaryhmän toimintaa koordinoi Järjestötalo, joka tulee vastamaan myös toimenpiteistä järjestöjen välisten ja sidosryhmiin suuntautuvien kumppanuuksien edistämiseksi.

4 HANKETOIMINTA MAAKUNTAOHJELMAN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAJANA

4.1 Hankeseuranta maakunnan rahoitusohjelmissa

Yhden maakuntaohjelman keskeisen toteutusresurssin muodostavat EU-osarahoitteiset ohjelmat. Vuosi 2016 on ollut täysipainoinen hanketoteutusvuosi, kun kaikki EU-ohjelmat pääsivät päätöksenteossa kunnolla vauhtiin.

EU-ohjelmärahoitus ohjelmakaudella 2014–2020 Etelä-Pohjanmaalla yhteensä, milj. €:
(sisältää ohjelmat, joissa rahoitus kiintiöity maakunnittain)

Ohjelma/rahasto	EU+valtio	Kunta, muu julkinen	Julkinen rahoitus yht.
Rakennerahasto-ohjelma, EAKR	24,4	3,5	27,9
Rakennerahasto-ohjelma, ESR	12,7	1,8	14,5
Maaseutuohjelman hanke- ja yritystuet, ELY-keskus	57,2	1,4	58,6
Maaseutuohjelman hanke- ja yritystuet, Leader-ryhmät	23,8	5,9	29,7
Yhteensä	118,1	12,6	130,7

Näiden ohella on olemassa jonkin verran kansallista maakunnittain kiintiöityä rahoitusta hanke- ja yritystukiin. Tällaista rahoitusta on ollut esimerkiksi maakuntien liittojen kautta myönnettävä maakunnan kehittämiserä (mkr). Vuoden 2014 jälkeen maakunnan kehittämiserää ei ole varattu valtion talousarvioon eikä osoitettu liitoille. Viimeiset rahoituspäätökset maakunnan kehittämiserästä tehtiin kesäkuussa 2016, ja hankkeita on käynnissä vielä kymmenkunta. Viimeiset hankkeet ovat olleet pieniä selvitystyyppisiä projekteja.

Kesällä 2016 maakuntien liittojen käyttöön osoitettiin uusi kansallinen rahoitusväline Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämisen määräraha (AIKO). Valtakunnan tasolla rahoitusta on vuosien 2016–2018 aikana käytettävissä 30 milj. €. Noin puolet rahoituksesta käytetään kaupunkien, kasvukäytävien ja teemaverkostojen kasvusopimuksiin ja toinen puoli maakuntien ennakoidun rakennemuutoksen (ERM) toimiin. Etelä-Pohjanmaalta Seinäjoki haki kasvusopimusmenettelyyn, mutta ei tullut valituksi. Sen sijaan Seinäjoki on mukana Suomen kasvukäytäväverkostossa. Teemaverkostohankkeeksi hyväksyttiin Suupohjan elinkeinotoimen kuntayhtymän vetämä ja koordinoima seutukaupunkiverkosto, jolle osoitettiin 81 000 euron määräraha vuodelle 2016. Rahoitus seutukaupunkiverkostolle on myönnetty elokuussa 2016.

Ennakoidun rakennemuutoksen AIKO-määräraha on tarkoitettu alueen elinkeinon rakennemuutoksen edistämiseen ja muutosturvallisuuden vahvistamiseen, merkittäviin kehittämissavauksiin tai kokeiluihin sekä

kasvun, työllisyyden ja kansainvälistymisen vahvistamiseen. Vuoden 2016 Etelä-Pohjanmaan osuus ERM-rahoituksesta on 266 000 euroa.

Hankeseurannassa tarkastellaan sitä, miten alueellisesti kiintiöityjen rahoitusohjelmien hankkeet sisällöltään kohdentuvat maakuntastrategian painopisteille.

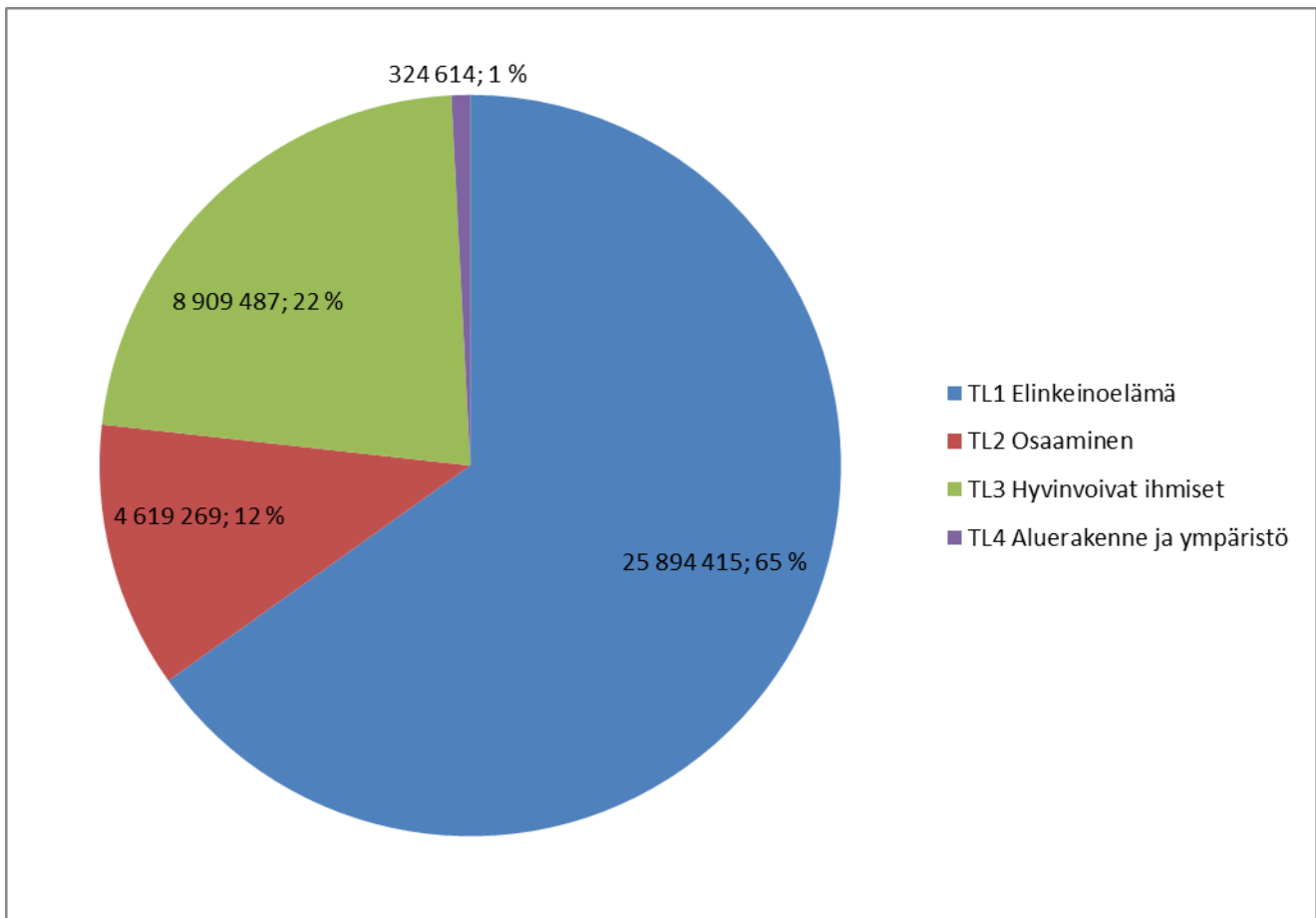
Hankerahoitusta on myönnetty 1.1.2014–30.6.2016 yhteensä noin 39,7 milj. € 485 yritys- tai kehittämis-/investointihankkeelle. Raportissa näkyy yritys- ja hankerahoituksena jossain määrin vanhan ohjelmakauden rahoitusta, koska päätöksiä näistä voitiin tehdä vielä vuonna 2014. Yrityksen kehittämisavustuksen suurta osuutta selittää se, että vuosina 2014–2016 on vielä ollut käytettävissä kansallista yritysrahoitusta. Jatkossa osuus tulee pienenemään ja maaseutuohjelman rahoituksen osuus kasvaa.

Myönnetty 39,7 milj. € jakautui yritys- ja hankerahoituksen kesken seuraavasti:
(myönnetty EU+valtion tuki, milj. €)

Yritysrahoitus yhteensä	13,88	%
- yrityksen kehittämisavustus (EAKR tai kansallinen), ml. valmistelurahoitus	7,39	53 %
- energiatuki	2,66	19 %
- maaseutuohjelman yritysrahoitus (ELY)	2,74	20 %
- maaseutuohjelman Leader-yritysrahoitus	1,09	8 %

Hankerahoitus yhteensä	25,87	%
- EAKR, Etelä-Pohjanmaan liitto	4,45	17 %
- EAKR, ELY-keskus	0,07	0 %
- EAKR, Tekes	0,77	3 %
- ESR, ELY-keskus	4,48	17 %
- Maaseutuohjelman hankerahoitus (ELY)	11,74	45 %
- Maaseutuohjelman Leader-hankerahoitus	3,53	14 %
- Kansallinen maakunnan kehittämisraha tai AIKO-rahoitus, Etelä-Pohjanmaan liitto	0,83	3 %

Hanke- ja yritysrahoituksen kohdentuminen maakuntastrategian toimintalinjoittain 1.1.2014–30.6.2016:

Toimintalinja 1 / Uudistumiskykyinen elinkeinoelämä

Myönnetystä rahoituksesta 65 % eli noin 25,9 miljoonaa euroa kohdentui maakuntastrategian toimintalinjalle 1. Rahoituksesta hieman yli puolet oli ELY-keskuksen yritysrahoitusta. Uudistumiskykyisen elinkeinoelämän kehittämisessä mukana on siis merkittävässä määrin laajempia, yritysten toimintaympäristöä tai yleisiä yritysten toimintaedellytyksiä kehittäviä hankkeita. Kaiken kaikkiaan rahoituspäätöksiä oli yli 320 kpl. Pienin myönnetty tukimäärä oli 550 € ja suurin 689 000 €, joten hankekoko vaihtelee merkittävästi aina pienistä täsmähankkeista laajoihin investointi- ja kehittämiskohteisiin.

Suurimmat kymmenen hanketta (myönnetyn tuen mukaan) toimintalinjalla 1:

Tuki (EU+valtio)	Hanketyyppi	Hanketyyppi	Viranomainen	Hankenimi ja/tai tuensaaja
689 000	Yritysrahoitus	Kehittämisavustus	ELY	CLT Finland Oy, Alajärvi
630 310	Yritysrahoitus	Energiatuki	ELY	Alajärven 8 MW:n lämpölaite, Alajärven Lämpö Oy
612 150	Yritysrahoitus	Kehittämisavustus	ELY	Sousvide-tehtaan kasvuhanke, Domretor Oy, Kauhava

600 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Puutuotealan kasvuhanke, Suomen Metsäkeskus
540 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Motit liikkeelle - Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsänomistajille osaamista yrittäjämäiseen metsätalouteen, Suomen Metsäkeskus
509 550	Yritysrahoitus	Energiatuki	ELY	Alavuden Lämpö Oy
484 385	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Kansainvälisesti kilpailukykyinen sianlihantuotantoketju, A-Tuottajat Oy
451 600	Yritysrahoitus	Energiatuki	ELY	Kalajärven vesivoimalaitoksen kunnostus, Seinäjoen Energia Oy
450 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Pohjalaiset metsät aktiivisiin käsiin, Suomen Metsäkeskus
435 450	Yritysrahoitus	Energiatuki	ELY	Biohöyrykattilalaitoksen 2,5 MW hankinta, Suomen Teollisuuden Energiapalvelut - STEP Oy

Yllä olevasta taulukosta voidaan nähdä, että maaseutuohjelmasta on ohjelman hankkeistuksen päästyä vauhtiin rahoitettu Etelä-Pohjanmaan oloissa mittavia maa- ja metsätalouden kehittämiseen liittyviä hankkeita. Suuret energiatukihankkeet ovat edelleen listoilla suurimpien hankkeiden joukossa. Kärkipäässä on myös pari suurta yritysten kehittämisavustusta.

Yli puolet (noin 51 %) toimintalinjan tukirahoituksesta on kohdentunut seurantakokonaisuuteen **Kasvuyrittäjän palvelut ja kasvuyrittäjyyden edistäminen**. On huomattava, että seurantakokonaisuudella ei ole tekemistä OECD:n ja EU:n kasvuyrittäjyyttä koskevan määritelmän kanssa (määritelmän mukaan kasvuyrityksen lähtötyöllisyys on vähintään 10 henkeä, ja seuraavana kolmena vuonna työllisyyden keskimääräinen vuosikasvu ylittää 20 prosenttia). Pikemminkin seurannassa on arvioitu sitä, kohdentuuko rahoitus toimivalle toimintaansa tavalla tai toisella laajentavalle tai kehittäväälle yritykselle, vai onko kyseessä kokonaan uusi aloittava yritys taikka yritys, joka aloittaa uutta liiketoimintaa.

Alkavan yrittäjän palveluihin ja uuden liiketoiminnan edistämiseen liittyvät hankkeet ovat lähinnä maaseutuohjelman yritystukia tai TEM:n hallinnonalan yrityksen kehittämisavustuksia. Kaiken kaikkiaan noin 11 % prosenttia toimintalinjan 1 hankkeista oli sellaisia, joiden ydinsisältönä oli uusi liiketoiminta.

Liiketoimintaosaamisen kehittäminen on arvioitu päätavoitteeksi 33 prosentissa toimintalinjan 1 hankkeista.

Toimintalinja 2 / Tulevaisuuden osaamistarpeet

Myönnetystä rahoituksesta 12 prosenttia eli noin 4,6 milj. € kohdentui maakuntastrategian toimintalinjalle 2. Toimintalinjan suhteellinen osuus on pienentynyt merkittävästi, sillä viime vuoden raportissa osuus oli noin 22 prosenttia. Käytännössä viime vuoden raportointiin verrattuna suhteellinen panostusten osuus toimintalinjojen 2 ja 3 kesken on vaihtunut päikseen. Tätä selittää se, että vuoden 2015 kunnolla käynnistyneessä ja rahoitusresursseiltaan merkittävimmissä EU-osarahoitteisessa ohjelmassa (maaseutuohjelma) on käytettävissä mittavia panostuksia hyvinvoiviin ihmisiin ja yhteisöihin maakuntaohjelman toimintalinjalla 3.

Kaiken kaikkiaan toimintalinjaa 2 parhaiten tukevista hankkeista oli tehty yhteensä 34 rahoituspäätöstä. Myönnetyn tuen määrä vaihteli reilusta 8 000 eurosta 437 000 euroon. Pienimmät rahoitetut hankkeet olivat maakunnan kehittämisrahalla rahoitettuja kv-valmisteluhankkeita tai esiselvityksiä.

Suurimmat kymmenen hanketta tai yhtenäisen kokonaisuuden muodostamaa hankekokonaisuutta (myönnetyn tuen mukaan) toimintalinjalla 2:

Tuki (EU+valtio)	Hanketyyppi	Hanketyyppi/rahasto	Viranomainen	Hankenimi ja tuensaaja(t)
653 139	Hanke	ESR	ELY	STEP ON, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen ja Kaks kättä työpaja ry (KEHA: työvoimapoliittiset toimenpiteet, joiden osuus 216 000 €)
499 000	Hanke (useita hankkeita)	EAKR	Tekes	Terveyttä edistävä moniaistinen ruokaympäristö (VÄRINÄ); tutkimuskokonaisuudessa mukana Turun yliopiston, TTY-säätiön, Taideyliopiston ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulun hankkeet
353 462	Hanke	EAKR	EPL	Etelä-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulu osana alueellisten osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittämistä, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy
326 906	Hanke	ESR	ELY	STAGE - Osaajat esiin, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä
313 365	Hanke	EAKR	EPL	AB Seinäjoki Innovaatioyhteisön kehittäminen, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Into Seinäjoki Oy, Luonnonvarakeskus
280 000	Hanke	ESR	ELY	JoPo - Jopparilta Polkimille Urasuunnittelussa, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy
255 701	Hanke	ESR	ELY	Osaamista työpajoilta, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä

217 836	Hanke	EAKR	EPL	Silta kaupallistamiseen, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy
189 626	Hanke	EAKR	EPL	Biotalousalan tutkijahotelli - tutkimuksen tukipalvelusta biotalouden osaajaverkoston laajentajaksi, Tampereen yliopisto
158 641	Hanke	EAKR	EPL	Hyppy maailmalle - Etelä-Pohjanmaan ruokaketjun Euroopan yhteydet, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy

Seurannassa toimintalinjan 2 hankkeet on jaettu kahteen kokonaisuuteen:

- Korkeatasoisen tiedosta toiminnaksi -innovaatioketjun rakentaminen valituilla painopistealoilla (noin 65 % myönnetystä rahoituksesta)
- Aktivoivan koulutusjärjestelmän kehittäminen (noin 35 myönnetystä rahoituksesta)

Korkeatasoisen tiedosta toiminnaksi -innovaatioketjun kokonaisuus sisältää kansainvälisten verkostojen laajentamisen ja syventämisen tutkimuksessa, koulutuksessa ja tuotekehitystyössä. Toimenpiteet voivat olla esimerkiksi korkeatasoisten koulutuskokonaisuuksien rakentamista, tki-toimintaa, kansainvälisiä tapahtumia ja kumppanuushakua tai koulutusvientiä. Kokonaisuus sisältää myös elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja oppilaitosten yhteistyön tiivistämisen.

Aktivoivan koulutusjärjestelmän kehittäminen -kokonaisuus sisältää yksilöllisten ja joustavien oppimispolkujen sekä tulevaisuuden tarpeisiin vastaavan koulutusjärjestelmän rakentamisen.

Toimintalinja 3 / Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt

Ihmisen hyvinvointi rakentuu monista eri tekijöistä. Maakuntastrategian tavoitteiksi on valittu ihmisen osallisuuden ja toimintakyvyn lisääminen, hyvinvointia edistävän palvelutuotannon kehittäminen sekä alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen. Yksilön kokemassa hyvinvoinnissa työelämään kiinnittyminen on merkittävässä asemassa.

Myönnetystä rahoituksesta 22 prosenttia eli noin 8,9 milj. € kohdentui maakuntastrategian toimintalinjalle 3. Pääosa rahoituksesta tulee maaseutuohjelman ja ESR:n rahoituksen kautta. Kaiken kaikkiaan rahoituspäätöksiä oli noin 120 kpl. Toimintalinjan 3 rahoitusosuus kasvoi merkittävästi, kun kuluva ohjelmakauden maaseudun kehittämisohjelman hankerahoituksen päätöksenteko pääsi käyntiin.

Suurimmat kymmenen hanketta (myönnetyn tuen mukaan) toimintalinjalla 3:

Tuki (EU+valtio)	Hanketyyppi	Hanketyyppi/rahasto	Viranomainen	Hankenimi ja tuensaaja(t)
1 084 037	Hanke	ESR	ELY	Linke-hanke + työvoimapoliittiset toimenpiteet, Sei-

	(+tvpol)			näjoen kaupunki ja KEHA-keskus
799 885	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Kylille, Seinäjoen Seudun Kehittämisyhdistys Liiveri ry
600 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Kauhavan monitoimihalli, Kauhavan monitoimihalli Oy
396 300	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Harjoitusradasta kilpailukeskukseksi, Jalasjärven moottorikerho
293 024	Hanke	ESR	ELY	Preppaamo-hanke, Seinäjoen elävän musiikin yhdistys ry
270 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Ilkantie sillan kunnostaminen, Ilmajoen kunta
253 864	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Nurmonjoen kevyenliikenteen silta, Lapuan kaupunki
250 000	Hanke	ESR	ELY	OsKu - Osallisuutta Kuntoutuksesta, Kuusiokuntien terveystayhtymä
240 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Asemaseudun monitoimihalli, Asemaseudun kehittämissyhdystys ry
230 000	Hanke	Maaseuturahasto	ELY	Elle viestii, Suupohjan kehittämissyhdystys ry

Seurannassa toimintalinjan 3 hankkeet on jaettu neljään kokonaisuuteen:

- 7 Työllisyyden edistäminen
- 8 Osallisuuden ja järjestötoiminnan kehittäminen
- 9 Hyvinvointia edistävän palvelutuotannon kehittäminen
- 10 Alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen

Tähän mennessä toimintalinjalle 3 myönnetystä rahoituksesta yli 63 % on kohdentunut alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantamiseen. Tässä kokonaisuudessa maaseutuohjelman hanketuilla ja etenkin Leader-ryhmien toiminnalla on suuri merkitys.

Noin 21 % toimintalinjan rahoituksesta on kohdentunut työllisyyden edistämiseen. ESR on tässä kokonaisuudessa merkittävä rahoitusresurssi, jonka tukemana on käynnistynyt suuria hankkeita.

Noin 15 % toimintalinjan rahoituksesta osuu osallisuuden ja järjestötoiminnan kehittämiseen. Merkittävin resurssi kokonaisuuden edistämässä on maaseuturahasto.

Hyvinvointia edistävän palvelutuotannon kehittäminen on kokonaisuus, jonka edistämiseen on hankala löytää mahdollisuuksia alueellisesti allokoituista rahoitusohjelmista.

Toimintalinja 4 / Eheä aluerakenne ja ympäristö

Maakuntastrategian toimintalinja 4 liittyy liikenneyhteyksiin, aluerakenteeseen, logistiikkaan sekä luonnonvaroihin ja energiaan. Näiden kehittäminen on yksi perusedellytys sille, että elinkeinoelämä voi kehittyä ja ihmiset kouluttautua ja käydä töissä.

Toimintalinjan 4 etenkin liikenneyhteyksien konkreettista rakentamista ja korjausta sisältäville toimenpiteille ei käytännössä ole mahdollista kohdentaa tässä hankeseurantaosiossa tarkoitettua hankerahoitusta. Liikenneinfrastruktuurin parantamista pyritäänkin edistämään lähinnä edunvalvonnan kautta ja saamaan mm. tie- ja ratakankkeita mukaan valtion rahoituksen piiriin. Samoin maakunnan yhdyskuntarakenteen kehittämistä koskevat kehittämistoimenpiteet ovat pääasiassa hankerahoituksen ulkopuolella. Niitä edistetään mm. viranomaisten kaavoitus- ja suunnittelutyön kautta.

Myönnetystä hankerahoituksesta 1 prosentti eli noin 324 000 € kohdentui maakuntastrategian toimintalinjalle 4. Hankkeet ovat lähinnä erilaisia melko pieniä esiselvitys- tai valmisteluhankkeita.

Toimintalinjan 4 kolme suurinta hanketta (myönnetty rahoitus):

Valtio (+EU)	Hanke/ yritysrahoitus	Ohjelma/ rahasto	Viranomainen	Hankkeen nimi ja tuensaaja(t)
116 060	Hanke	EAKR	EPL	Respa – kaupunkien erityisalueiden uusi yrityskehitysmalli, Into Seinäjoki Oy
93 104	Hanke	EAKR	EPL	Teollisten sivuvirtojen hyödyntämispotentiaali Etelä-Pohjanmaalla, Thermopolis Oy ja Into Seinäjoki Oy
28 800	Hanke	Maaseuturahasto	Leader /Aisapari	Lappajärven Länsirannan viemärointisuunnitelma, Lappajärven Länsirannan kyläyhdistys ry

4.2 Kansainvälinen rahoitus

Hyödynnettävissä ovat maakunnittain kiintiöityjen rahoitusten lisäksi monin verroin suuremmat erilaiset kansalliset ja kansainväliset rahoitusmahdollisuudet, joiden kotiuttamiseen Etelä-Pohjanmaalla on tavoitteena panostaa määrätietoisesti aiempaa huomattavasti enemmän.

Muita kuin alueellisesti kiintiöityjen kansallisten rahoitusohjelmien päätöksiä ei ole mahdollista sisällyttää seurantaraporttiin, koska niistä ei ole olemassa koottua yhtenäistä tietokantaa. Lisäksi eteläpohjalaisia toimijoita voi olla mukana esimerkiksi osatoteuttajina tai partnereina lukuisissa erilaisissa valtakunnallisissa hankkeissa. Sama haaste pätee kansainvälisten rahoitusohjelmien kohdalla. Etelä-Pohjanmaan liitto seuraa kuitenkin omassa erillisseurannassaan kansainvälisten hankkeiden tilannetta ja kokoaa yhteen tilannekuvaa eteläpohjalaisten toimijoiden menestymisessä hankehauissa. Seuraavassa on lyhyt tilannearvio kansainvälisen hankerahoituksen hyödyntämisestä Etelä-Pohjanmaalla.

Etelä-Pohjanmaalla on aktiivisesti haettu kansainvälistä hankerahoitusta uudella ohjelmakaudella. Hanke-rahituksen hakua ohjaavat Etelä-Pohjanmaan Maakuntastrategia ja Älykkään erikoistumisen RIS3 -strategia. Pääperiaatteena rahoituksen hakemisessa on, että niitä teemoja, joita voitaisiin kehittää kansallisen/alueellisen rahoituksen kautta, voidaan lähtökohtaisesti kehittää myös kansainvälisen rahoituksen avulla.

Interreg Botnia Atlantica on eteläpohjalaisille toimijoille tärkeä rahoitusohjelma, joka mahdollistaa pohjoismaisen yhteistyön. Rahoitusohjelmasta on tähän mennessä mennyt läpi viisi hakemusta, joissa on maakunnan toimijoita. Hankkeiden kokonaisbudjetit ovat yhteensä noin 7 miljoonaa euroa, mistä eteläpohjalaisten osuus on noin 1,5 miljoonaa euroa. Hankkeet tähtäävät muun muassa kansainvälisten osaamiskusten tai verkostojen luomiseen. Teemoina ovat terveysteknologia, korjausrakentaminen, biotalous, elintarvikeala ja tuulivoima.

Interreg BSR -ohjelma (Itämeri-ohjelma) on ollut viime ohjelmakaudella tärkeä rahoitusinstrumentti Etelä-Pohjanmaalla. Rahoitusohjelmaan on tehty runsaasti hakemuksia, mutta valitettavasti suurin osa hakemuksista on karsiutunut jo hakujen ensimmäiseen vaiheeseen. Eteläpohjalaisittain tärkeät teemat eivät ilmeisesti ole tällä ohjelmakaudella kaikkein helpoimmin sovitettavissa rahoitusohjelman prioriteetteihin. Rahoitusohjelmaa pyritään kuitenkin edelleen hyödyntämään jatkossa, sillä rahoitus on edullista ja mahdollistaa käytännön toimenpiteitä ja kokeiluita. Hakemuksissa teemoina korostuivat mm. elintarvike ja terveysteknologia. Läpi on mennyt älykkääseen erikoistumiseen liittyvä hanke.

Interreg Europe -ohjelmassa eteläpohjalaiset toimijat ovat kunnostautuneet ja olleet aktiivisia. Läpi on tähän mennessä mennyt viisi hakemusta, joiden yhteenlasketut kokonaisbudjetit ovat 10,3 miljoonaa euroa (eteläpohjalaisten osuus vajaan 1,3 miljoonaa euroa). Lisäksi ehdollisena on hyväksytty yksi hanke, jossa on toimijoita Etelä-Pohjanmaalta. Tämän hankkeen sisällöstä neuvotellaan vielä. Hyväksytyissä hankkeissa vahvana teemana on korostunut mm. elintarvikealan innovaatiot. Positiivista on, että hankkeisiin osallistuu toimijoita useista maakunnan seutukunnista.

Etelä-Pohjanmaan liitto hallinnoi pääpartnerina Komission suoraan rahoittamaa 1,7 miljoonan euron terveysteknologiapilottia, jossa testattiin uutta teknologiaa kuituverkoissa. Maakunnasta Eptek, SeAmk, EPSHP, Alavuden kaupunki ja 6TK osallistuivat hankkeeseen.

Muita merkittäviä kansainvälisiä rahoitusohjelmia ovat Horisontti 2020, Kansalaisten Eurooppa, First, Nordplus ja Erasmus.

Etelä-Pohjanmaan liiton maakuntahallitus on osoittanut maakunnan kehittämisrahaa kohdennettavaksi maakuntastrategian mukaisiin maakunnallisesti merkittäviin valmisteluhankkeisiin, joilla tähdätään EU-rahoituksen saamiseen mm. EAY-ohjelmista (Baltic Sea Region, Interreg Europe, Botnia Atlantica), HORIZON 2020 –ohjelmasta ja muista erillisohjelmista. Valmistelurahoitusta on voitu myöntää enintään 15 000 € ja enintään 50 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Maakunnan kehittämisrahan loputtua myös uutta Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen määrärahaa on voitu kohdentaa kansainvälisten hankkeiden valmisteluun. Lokakuun lopussa 2016 kv-valmistelurahoitusta oli myönnetty kuudelletoista hankkeelle.

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

WWW.EPLIITTO.FI

